

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΓΙΑ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τυπολογία των Περιφερειών με βάση την ανάλυση απόκλισης-συμμετοχής:
Η Περίπτωση των Ελληνικών Διοικητικών Περιφερειών

Regional Performance Typology with the application of Shift-Share Analysis
Method: the case study of the Hellenic Administrative Regions

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ν. ΔΟΥΛΟΥΦΑΚΗΣ (ΑΜ150)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΞΑΝΘΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

Copyright © Ευάγγελος Δουλουφάκης, 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το πρόγραμμα δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία προσεγγίζει το ζήτημα της καταγραφής και αποτύπωσης της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα μεταξύ των 13 διοικητικών περιφερειών με την χρήση της μεθόδου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής (ΑΑΣ). Στην διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν πλήθος μελετών που αφορούν στην διερεύνηση και αποτύπωση της αναπτυξιακής τυπολογίας των περιφερειών βάσει των τάσεων σύγκλισης ή απόκλισης μεταξύ τους. Σημαντικό ζήτημα στην περιφερειακή ποσοτική ανάλυση αποτελεί η μέθοδος προσέγγισης και τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

Η βασική ερευνητική ανάλυση αφορά στην εφαρμογή της τεχνικής της κλασσικής ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής {Classical Shift Share Analysis Method-(SSA)} μεταξύ των 13 Ελληνικών Διοικητικών Περιφερειών με σκοπό την αποτύπωση και αξιολόγηση της μεταβολής (βελτίωση/χειροτέρευση) των αναπτυξιακών τους επιδόσεων μεταξύ 2010-2014 και 2014-2018 με βάση την σύγκριση 2 μεταβλητών: της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) και της απασχόλησης στο επίπεδο NUTSII.

Η μελέτη είναι δομημένη ως εξής: στην ενότητα 1 αρχικά γίνεται βιβλιογραφική ανασκόπηση των εννοιών της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης, των κυριότερων θεωριών αναφορικά με την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και τέλος του πλαισίου εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ακολουθεί στην ενότητα 2 η μεθοδολογία και η περιγραφή του κλασσικού μοντέλου της ανάλυσης απόκλισης - συμμετοχής (ΑΑΣ). Στην ενότητα 3 παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Στην ενότητα 4 αναλύονται τα συμπεράσματα και παρουσιάζονται οι προτάσεις μας σχετικά με αυτά. Στην ενότητα 5 ακολουθούν οι βιβλιογραφικές παραπομπές-αναφορές και τέλος στην ενότητα 6 παρουσιάζονται οι πίνακες και τα αριθμητικά δεδομένα.

SUMMARY

The current research paper approaches the issue of regional development performance of the Hellenic Administrative Regions using the Classical method of Shift-Share Analysis (SSA). In international literature, there are numerous studies that are concerned with the investigation and measurement of regional development performance, as well as the classification of regions (regional development typology) based on the trends of convergence or divergence between them. An important issue in regional quantitative analysis is the approach method and the criteria taken into account when conducting the survey.

The main research analysis focuses on the investigation and evaluation of the regional development performance (improvement/deterioration) of the 13 Hellenic Administrative Regions using the classical technique of Shift Share Analysis (SSA) during the reporting periods 2010-2014 and 2014-2018 by comparing 2 variables: gross value added (GVA) and employment at NUTSII level.

The study is structured as follows: section 1 presents a concise bibliographic review of the economic and regional development concepts, the main theories of regional development policy, as well as the framework for the implementation of regional policy at national and European level. Section 2 follows describing the methodology and the description of the classical model of the Shift-Share Analysis. Section 3 presents and analyzes the research results. Section 4 analyzes the conclusions and presents our proposals upon them. Section 5 cites bibliographic references and finally section 6 presents corresponding tables and figures.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό Σημείωμα.....	5
Ενότητα 1	7
Θεωρητική προσέγγιση-βιβλιογραφική επισκόπηση.....	7
Περιφερειακή οικονομική, οικονομική του χώρου και περιφερειακές ανισότητες.....	7
Οικονομική ανάπτυξη	7
Περιφερειακή ανάπτυξη και χωρικός σχεδιασμός.....	7
Περιφερειακές ανισότητες	8
Περιφερειακή ανάπτυξη και θεωρίες περιφερειακής πολιτικής.....	9
Θεωρίες περιφερειακής πολιτικής	9
Ο ρόλος της βιώσιμης ανάπτυξης στην περιφερειακή ανάπτυξη.....	11
Περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα.....	11
Περιφερειακή πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	13
Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής και εργαλεία εφαρμογής της	13
Πλαίσιο και εφαρμογή της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής 2021-2027	14
Ενότητα 2	14
Περιγραφή της μεθόδου-Μεθοδολογία	14
Συνοπτική Περιγραφή της Ανάλυσης Απόκλισης-Συμμετοχής.....	14
Ενδεικτικές ερευνητικές εφαρμογές της μεθόδου ΑΑΣ	18
Μεθοδολογία ανάλυσης	21
Ενότητα 3.....	23
Αποτελέσματα-Αξιολόγηση αποτελεσμάτων.....	23
ΑΠΑ 2010-2014	23
ΑΠΑ 2014-2018	28
Απασχόληση 2010-2014.....	35
Απασχόληση 2014-2018.....	40
Ενότητα 4	45
Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	45
Συμπεράσματα ανά εξεταζόμενη μεταβλητή.....	45
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία.....	45
Απασχόληση	46

Προτάσεις.....	47
Ενότητα 5	48
Βιβλιογραφία-Πηγές αναφοράς	48
Ενότητα 6	52
Παράρτημα – Πίνακες	52

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η παρούσα ερευνητική εργασία προσεγγίζει το ζήτημα της καταγραφής και αποτύπωσης της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα μεταξύ των 13 διοικητικών περιφερειών με την χρήση της μεθόδου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής (ΑΑΣ). Στην διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν πλήθος μελετών που αφορούν στην διερεύνηση και αποτύπωση της αναπτυξιακής τυπολογίας των περιφερειών βάσει των τάσεων σύγκλισης ή απόκλισης μεταξύ τους. Σημαντικό ζήτημα στην περιφερειακή ποσοτική ανάλυση αποτελεί η μέθοδος προσέγγισης και τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

Η βασική ερευνητική ανάλυση αφορά στην εφαρμογή της τεχνικής της κλασικής ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής {Classical Shift Share Analysis Method-(SSA)} μεταξύ των 13 Ελληνικών Διοικητικών Περιφερειών με σκοπό την αποτύπωση και αξιολόγηση της μεταβολής (βελτίωση/χειροτέρευση) των αναπτυξιακών τους επιδόσεων μεταξύ 2010-2014 και 2014-2018 με βάση την σύγκριση 2 μεταβλητών: της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) και της απασχόλησης στο επίπεδο NUTSII.

Σκοπός της έρευνας είναι η συγκριτική αξιολόγηση του αναπτυξιακού επιπέδου των ελληνικών περιφερειών βάσει 2 οικονομικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών, καθώς και η ομαδοποίηση τους σύμφωνα με την ταξινόμηση των οκτώ περιφερειακών κατηγοριών του Boudeville.

Βασικοί στόχοι της ερευνητικής εργασίας αποτελούν:

- Η κατηγοριοποίηση των δεκατριών (13) Ελληνικών περιφερειών βάσει των περιφερειακών αναπτυξιακών τους επιδόσεων όπως προκύπτουν από την ανάλυση απόκλισης-συμμετοχής για την περίοδο 2010-2018 (1)
- Η συγκριτική αξιολόγηση της χρήσης των διαφορετικών οικονομικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών: της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) και της απασχόλησης αναφορικά με τις μακρο-οικονομικές επιδόσεις των δεκατριών 13 περιφερειών (2)
- Οι μεταβολές αναφορικά με τις συγκλίσεις/αποκλίσεις των περιφερειών στο χρονικό διάστημα διεξαγωγής της μελέτης και πως αυτές επηρεάζουν την τυπολογία των δεκατριών 13 περιφερειών (3)

Η εφαρμογή της μεθόδου ανάλυσης-συμμετοχής για τις δεκατρείς (13) Ελληνικές περιφέρειες αναφορικά με την μεταβολή της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και της απασχόλησης για κάθε εξεταζόμενη χρονική περίοδο κατέληξε στα κάτωθι συνοπτικά συμπεράσματα σχετικά με την τυπολογία περιφερειακής ανάπτυξης τους.

Αναφορικά με την μεταβολή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, την τετραετία 2010-2014 η χώρα έχασε σε σταθερές τιμές έτους 2018 (-18,16%) της ΑΠΑ ως αποτέλεσμα των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής της εθνικής οικονομίας ενώ την τετραετία 2014-2018 η ΑΠΑ αυξήθηκε κατά (+0,06%). Την περίοδο 2010-2014, δώδεκα (12) περιφέρειες εμφανίζουν αρνητικές επιδόσεις (αρνητική σχετική περιφερειακή μεταβολή της ΑΠΑ αναφορικά με την εθνική) και μόνο μια περιφέρεια παρουσιάζει θετική συνολική μεταβολή σε σύγκριση με την εθνική τιμή της ΑΠΑ ενώ αντιθέτως το διάστημα 2014-2018 έξι (6) περιφέρειες βελτίωσαν την αναπτυξιακή τους απόδοση και εμφάνισαν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με την εθνική οικονομία παρουσιάζοντας θετική συνολική διαφορά μεταβολής της ΑΠΑ και αυτές είναι με αύξουσα σειρά κατάταξης οι περιφέρειες Στερεάς Ελλάδος, Κεντρικής Μακεδονίας, Κρήτης, Πελοποννήσου, Θεσσαλίας, Αττικής καταλαμβάνοντας αντίστοιχα τις έξι (6) πρώτες θέσεις

κατάταξης το διάστημα 2014-2018 και βελτιώνοντας τα μακροοικονομικά τους μεγέθη τόσο λόγω της κλαδικής τους εξειδίκευσης όσο και εξαιτίας των τοπικών πλεονεκτημάτων των περιφερειακών τους οικονομιών. Χαρακτηριστικό επίσης είναι το παράδειγμα των περιφερειών της Δυτικής Μακεδονίας, του Νοτίου Αιγαίου και της Θεσσαλίας οι οποίες ενώ βρίσκονται στις 3 πρώτες θέσεις κατάταξης το διάστημα 2010-2014, χειροτερεύουν την θέση τους μεταξύ 2014-2018 καταλαμβάνοντας αντίστοιχα την 13^η θέση (δυτική Μακεδονία) την 9^η θέση (Νότιο Αιγαίο) και την 5^η θέση (Θεσσαλία). Η περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει για το σύνολο της οκταετίας 2010-2018 σχεδόν το 50% της εθνικής ΑΠΑ της χώρας.

Αναφορικά με την μεταβολή του μεγέθους της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014, αυτή εμφανίζεται αρνητική τόσο για τις δεκατρείς (13) περιφέρειες όσο και για το σύνολο της εθνικής οικονομίας (-5,37%) ενώ η αντίστοιχη μεταβολή «γυρνάει» θετική για το διάστημα 2014-2018 (+1,24%). Την τετραετία 2010-2014, δύο (2) περιφέρειες (Βόρειο και Νότιο Αιγαίο) εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με την εθνική επίδοση δηλ. θετική σχετική μεταβολή της περιφερειακής απασχόλησης σε σχέση με την εθνική ενώ την τετραετία 2014-2018 οι περιφέρειες με τις καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με την εθνική μεταβολή της απασχόλησης γίνονται εννέα (9) (Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος). Η δε περιφέρεια Αττικής στην οκταετία 2010-2018 συνεισφέρει σχεδόν στο 40% της εθνικής απασχόλησης υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία. Επίσης μόνο μια περιφέρεια -του Νοτίου Αιγαίου- διατηρεί την ίδια θέση στην κατάταξη για όλη την οκταετία 2010-2018 και μάλιστα την 1^η θέση με όλες τις επιμέρους συνιστώσες του υποδείγματος της ανάλυσης συμμετοχής να εμφανίζουν θετικές μεταβολές.

Ενότητα 1

Θεωρητική προσέγγιση-βιβλιογραφική επισκόπηση

Περιφερειακή οικονομική, οικονομική του χώρου και περιφερειακές ανισότητες

Οικονομική ανάπτυξη

Απώτερος στόχος και επιδίωξη κάθε διακυβέρνησης είναι η επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης η οποία αποτελεί μια πολυδιάστατη και πολύ-επίπεδη διαδικασία τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον Λαμπριανίδη, (2006) η έννοια της ανάπτυξης δεν περιορίζεται στην απόκτηση αποκλειστικά υλικών ή χρηματικών ωφελειών αλλά εμπεριέχει και στοιχεία που σχετίζονται με ανώτερα πολιτιστικά και πνευματικά αγαθά. Ειδικά στις μέρες μας αρκετός λόγος γίνεται και για την βιώσιμη ανάπτυξη η οποία αποτελεί την (εξ)ισορροπημένη ανάπτυξη της περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής διάστασης του πλαισίου δράσης και λειτουργίας ενός κοινωνικού συνόλου και των μονάδων που το απαρτίζουν δηλ. των ανθρωπίνων όντων.

Εξειδικεύοντας και εστιάζοντας στην οικονομική διάσταση της ανάπτυξης, ως υποσύνολο της συνολικής ανάπτυξης, διακρίνουμε τρία (3) διακριτά στοιχεία τα οποία συγκροτούν την γενικότερη έννοια αυτής σύμφωνα με τον Σκούντζο (1997). Αυτά είναι η διασφάλιση των βασικών αναγκών του ανθρώπου, η ενίσχυση του αυτοσεβασμού του καθώς και του σεβασμού του κοινωνικού συνόλου μέσα στο οποίο ζει επαυξάνοντας την δυνατότητα των υλικών επιλογών του. Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, όταν η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης σχετίζεται με την αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος του πληθυσμού μιας χώρας/περιφέρειας/περιοχής, τότε αυτό που έχει σημασία σε όρους οικονομικής ανάπτυξης είναι η διαρκής και παρατεταμένη μεγέθυνση του εισοδήματος και όχι μια σύντομη και μικρής διάρκειας μεταβολή.

Περιφερειακή ανάπτυξη και χωρικός σχεδιασμός

Η έννοια της περιφερειακής ανάπτυξης σχετίζεται άμεσα με τις εφαρμοζόμενες πολιτικές της εκάστοτε πολιτικής διακυβέρνησης που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Η περιφερειακή επιστήμη συχνά, εκτός από την καθαρά επιστημονική προσέγγιση του φαινομένου που καλείται περιφερειακή ανάπτυξη και περιφερειακές ανισότητες, παρέχει συχνά μέσω των ερευνών και των μελετών σημαντικά στοιχεία και δεδομένα που βοηθούν τόσο στον σχεδιασμό, όσο και στην ορθή υλοποίηση των περιφερειακών πολιτικών. Στο πλαίσιο αυτό, ένα σημαντικό πρόβλημα των περιφερειολόγων-ερευνητών αλλά και εκείνων που ασκούν περιφερειακή πολιτική (κεντρική, περιφερειακή διακυβέρνηση), αποτελούν οι διαπεριφερειακές ανισότητες που εκφράζονται με τους ανισομερή ρυθμούς ανάπτυξης μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και της περιφέρειας αλλά και μεταξύ των περιφερειών (ενίοτε και μεταξύ των περιφερειακών ενοτήτων των περιφερειών-ενδοπεριφερειακές ανισότητες). Η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού αλλά και οικονομικών-επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη, έχει δημιουργήσει αλλά και εντείνει το πρόβλημα των διαπεριφερειακών ανισοτήτων αφενός και αφετέρου, το αναπτυξιακό χάσμα ανάμεσα στα μεγάλα αστικά κέντρα και την Ελληνική περιφέρεια.

Σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), στο πλαίσιο άσκησης μιας περιφερειακής πολιτικής συμπεριλαμβάνονται δράσεις για την ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, για την ενίσχυση της κινητικότητας του κεφαλαίου και της εργασίας, πρωτοβουλίες

υποστήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, οι αναπτυξιακοί νόμοι και τα κίνητρα που παρέχουν (οικονομικά-αναπτυξιακά), το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, πρωτοβουλίες αποκέντρωσης των δημοσίων υπηρεσιών ή ενίσχυσης των πανεπιστημιακών ή/και επιστημονικών ιδρυμάτων μιας περιοχής. Γενικότερα, οι εφαρμοζόμενες πολιτικές οφείλουν να στοχεύουν στην αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων και στην γεφύρωση του χάσματος οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης μεταξύ των αστικών κέντρων και των περιφερειών εξειδικεύοντας κάθε φορά στις ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες κάθε περιοχής, σε συνδυασμό με τα μοναδικά γεωγραφικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της κάθε μιας. Αυτό δηλαδή που με άλλα λόγια καλείται βιώσιμη ή αλλιώς ισορροπημένη ανάπτυξη.

Η έννοια του χωρικού σχεδιασμού που αντιπροσωπεύει την ισορροπημένη ανάπτυξη του περιφερειακού-εθνικού-και διακρατικού χώρου, ενδεχομένως να αποτελεί μια λύση στο πρόβλημα της ανισομερούς ανάπτυξης των περιφερειών εξαιτίας των διαφορετικών οικονομικών ή/και γεωγραφικών παραγόντων. Κατά τον Boudeville (1972) ο χώρος, κατά την γεωγραφική έννοια, αφορά ένα συγκεκριμένο τμήμα εδάφους στο οποίο ζουν και δραστηριοποιούνται συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες μαζί με τις οικονομικές τους δραστηριότητες. Σύμφωνα με τον Αναστασάκη (2013), η χωρική διάσταση των οικονομικών δραστηριοτήτων αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία αναφορικά με τα ζητήματα κοινωνικής ευημερίας. Ο λόγος είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ των κοινωνικών και οικονομικών μεταβολών και της οργάνωσης το χώρου με τα κυριότερα στοιχεία που επηρεάζουν την σχέση αυτή να είναι η «παγκοσμιοποίηση», η θεώρηση των περιφερειών ως «γεωπολιτικών μονάδων», η «αστική και χωροταξική ισορροπία» και η «ρύπανση του περιβάλλοντος». Κατά τον ίδιο συγγραφέα που μνημονεύει τους Roger (1962); Vanhoven and Klaasen (1987): «η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική-Regional economy Policy (ή Περιφερειακή Πολιτική-Regional Policy, ή Πολιτική Περιφερειακής Ανάπτυξης-Regional Development Policy) περιλαμβάνει όλες τις παρεμβάσεις του κράτους οι οποίες έχουν ως στόχο να βελτιώσουν την γεωγραφική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στην πραγματικότητα, η περιφερειακή πολιτική προσπαθεί να διορθώσει ορισμένες χωρικές συνέπειες της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, προκειμένου να επιτύχει την οικονομική ανάπτυξη και την βελτίωση της κοινωνικής υποδομής».

Περιφερειακές ανισότητες

Η αντιμετώπιση του προβλήματος των περιφερειακών ανισοτήτων αποτελεί κύριο συστατικό της περιφερειακής πολιτικής και συγχρόνως η άμβλυση τους, ένα από τους βασικότερους στόχους της. Έχουν αναφερθεί στην εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία, μια σειρά αιτιών που προκαλούν, επηρεάζουν ή διογκώνουν το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων. Ανάμεσα στις κυριότερες, συγκαταλέγονται γεωγραφικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες, η δομή της οικονομίας αλλά και άλλοι θεσμικής, πολιτικής και πολιτιστικής φύσεως παράγοντες. Αναφορικά με την Ελληνική οικονομία, οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις επηρεάζουν σημαντικά και συνήθως επιβραδύνουν την οικονομική μεγέθυνση των Ελληνικών περιφερειών. Σύμφωνα με τον Χατζημιχάλη (2011) «οι περιφέρειες των ευρωπαϊκών χωρών και ιδίως της νότιας Ευρώπης συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδος-επηρεάστηκαν κατά μεγάλο βαθμό από την τρέχουσα παγκόσμια οικονομική ύφεση αυξάνοντας το ποσοστό ανεργίας και επηρεάζοντας άμεσα τόσο τις κοινωνικές ομάδες εντός των περιφερειών όσο και τις ίδιες τις περιφέρειες.». Η παγκόσμια αλλά και Ευρωπαϊκή κρίση χρέους μοιραία επηρέασε και την Ελληνική οικονομική πραγματικότητα και κατ' επέκταση την εθνική και περιφερειακή οικονομική δραστηριότητα. Αυτό αποτυπώνεται και στην δραστηριότητα και λειτουργία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που αποτελούν τον βασικό πυλώνα της εθνικής οικονομίας. Η διαδικασία οικονομικής αποδυνάμωσης των ΜΜΕ

αποτελεί έναν ακόμα αρνητικό παράγοντα που συμβάλλει στην ενίσχυση των περιφερειακών ανισοτήτων. Ο λόγος είναι ότι οι περιφερειακές ΜΜΕ, αδυνατούν να ενισχύσουν την περιφερειακή/τοπική οικονομία στον βαθμό που θα μπορούσαν εξαιτίας των αρνητικών οικονομικών συνθηκών. Εκτός των παραπάνω χαρακτηριστικών, η οικονομική αποδυνάμωση των ΜΜΕ οδηγεί και στην κοινωνική αποδυνάμωση τους σύμφωνα με τον Χατζημιχάλη (2011). Αυτό οφείλεται στο γεγονός της στροφής των νεαρότερων κυρίως ηλικιών στον τομέα των υπηρεσιών και στην εγκατάλειψη του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα με αποτέλεσμα οι μικρές και μεσαίες παραγωγικές επιχειρήσεις της περιφέρειας να τείνουν προς εξαφάνιση.

Επιπρόσθετοι παράγοντες που επηρεάζουν και ενισχύουν συχνά τις διαπεριφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα αποτελούν το αναπτυξιακό έλλειμμα που παρουσιάζουν οι Ελληνικές περιφέρειες συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, οι μικρότεροι ρυθμοί ανάπτυξης τους σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, καθώς και η φτωχή αξιοποίηση των πόρων που αφορούν στην έρευνα και ανάπτυξη. Ο τελευταίος παράγοντας αποτελεί συστημική παθογένεια της Ελληνικής οικονομικής και επιχειρηματικής κοινότητας. Σύμφωνα με την έρευνα «Eurostat regional yearbook 2011» της Eurostat (2011)¹ αναφορικά με την καινοτομία σε επίπεδο χωρών, η Ελλάδα κατατάσσεται ανάμεσα στις χώρες με τις χαμηλότερες του μέσου όρου δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη. Αντίστοιχη κατηγοριοποίηση ισχύει και σε επίπεδο περιφερειών όπου οι Ελληνικές κατατάσσονται πολύ χαμηλά αναφορικά με το επίπεδο ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση επομένως αναπτυξιακών πολιτικών σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης αλλά και περιφερειακής/τοπικής διακυβέρνησης που θα στοχεύουν στην άμβλυση των ανισοτήτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, αποτελεί την πρώτη και κύρια προτεραιότητα της εκάστοτε διακυβέρνησης. Σημαντική συμβολή στην προσπάθεια αυτή διαδραματίζουν τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις πολιτικές συνοχής και τα διάφορα αναπτυξιακά έργα που στοχεύουν στον περιορισμό των διαπεριφερειακών και διακρατικών ανισοτήτων.

Εν κατακλείδι, η κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων και η εφαρμογή των αναπτυξιακών πολιτικών πρέπει να πραγματοποιείται προκρίνοντας την υποστήριξη και την ενίσχυση των ασθενέστερων οικονομικά περιφερειών, με παράλληλη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που η κάθε μια διαθέτει. Έτσι με τον τρόπο αυτό, σύμφωνα με τον Πολύζο (2012), οι δείκτες των ασθενέστερων οικονομικά περιφερειών θα μπορούν να βελτιώνονται με ρυθμούς μεγαλύτερους εκείνων των δεικτών των πιο ανεπτυγμένων περιφερειών, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό την σύγκλιση και μειώνοντας το αναπτυξιακό χάσμα μεταξύ τους.

Περιφερειακή ανάπτυξη και θεωρίες περιφερειακής πολιτικής

Θεωρίες περιφερειακής πολιτικής

Σύμφωνα με τον Αναστασάκη (2013), οι θεωρίες που ερμηνεύουν την διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης επικεντρώνονται στους παράγοντες που επιδρούν διαχρονικά στις οικονομικές δραστηριότητες των περιφερειών οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω. Έχουν αναπτυχθεί δε, διάφορα υποδείγματα που επιχειρούν να

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5728777/KS-HA-11-001-EN.PDF>

ερμηνεύσουν την διαδικασία περιφερειακής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης, όμως κανένα δεν έχει γίνει έως σήμερα αποδεκτό.

Σύμφωνα λοιπόν με το νεοκλασικό υπόδειγμα, η συσσώρευση κεφαλαίου, η αύξηση της προσφοράς εργασίας και η τεχνολογική πρόοδος προσδιορίζουν τον ρυθμό αύξησης του εισοδήματος. Έτσι σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού, η εργασία μετακινείται από τις λιγότερο στις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και το κεφάλαιο -αντιθέτως- από τις ανεπτυγμένες προς τις καθυστερημένες περιφέρειες. Τα αποτελέσματα της τεχνολογικής προόδου που είναι ενσωματωμένα στο κεφάλαιο μεταφέρονται επομένως και αυτά προς τις καθυστερημένες περιφέρειες μέσω της μετακίνησης του κεφαλαίου. Σύμφωνα λοιπόν με το υπόδειγμα, οι παραπάνω μετακινήσεις οδηγούν σε ισορροπία τις λιγότερο ανεπτυγμένες με τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Βασικά μειονεκτήματα του υποδείγματος είναι ότι δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις βιομηχανικές επενδύσεις, αγνοεί κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη καθώς και τις επιπτώσεις της συσσώρευσης και των οικονομικών κλίμακας.

Το δεύτερο υπόδειγμα συσχετίζει την περιφερειακή ανάπτυξη με τις εξαγωγές προς τον υπόλοιπο κόσμο. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό, η περιφερειακή ανάπτυξη προσδιορίζεται από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και την επέκταση της εξαγωγικής βάσης της περιφέρειας. Έτσι, η εξωγενής ζήτηση προκαλεί μετακινήσεις εργασίας και κεφαλαίου οι οποίες με την σειρά τους προκαλούν διαρθρωτικές μεταβολές στην περιφερειακή οικονομία προωθώντας την περιφερειακή ανάπτυξη και μεγέθυνση. Μειονέκτημα του παρόντος υποδείγματος είναι ότι αγνοεί την επίδραση των διαπεριφερειακών σχέσεων στην οικονομία των περιφερειών και δεν λαμβάνει υπόψη του τις κρατικές ενισχύσεις και τους εσωτερικούς παράγοντες ανάπτυξης (πχ τεχνολογική πρόοδο).

Επόμενο υπόδειγμα που προσπαθεί να ερμηνεύσει την διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης είναι η θεωρία των τομέων, η οποία βασίζεται κυρίως στις εμπειρικές παρατηρήσεις που αναφέρουν ότι η αύξηση του κατά κεφαλήν περιφερειακού εισοδήματος συνοδεύεται από ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών. Η ανακατανομή αυτή αφορά στην μείωση των συντελεστών του πρωτογενούς τομέα και αύξηση των συντελεστών του δευτερογενούς και στην συνέχεια του τριτογενούς τομέα. Ο ρυθμός μετακίνησης των συντελεστών επηρεάζει τον ρυθμό αύξησης του περιφερειακού κατά κεφαλήν εισοδήματος. Στα μειονεκτήματα του υποδείγματος συγκαταλέγονται η αγνόηση των εξωγενών παραγόντων που επηρεάζουν την περιφερειακή ανάπτυξη, η μη δυνατότητα ερμηνείας των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των περιφερειών και ότι ερμηνεύει την περιφερειακή ανάπτυξη έχοντας ως προϋπόθεση την αύξηση του κατά κεφαλήν περιφερειακού εισοδήματος.

Επόμενο υπόδειγμα είναι αυτό της ενδογενούς ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτό, τοπικά στοιχεία της περιφερειακής οικονομίας όπως η επιχειρηματικότητα, η ευελιξία στην παραγωγή, η οικονομική δυναμική της περιοχής ή η ύπαρξη θεσμικών συλλογικών αναπτυξιακών οργανισμών σε μια περιφέρεια (πχ τραπεζικά ιδρύματα κλπ) μπορούν να δημιουργήσουν παράγοντες ανάπτυξης και μεγέθυνσης της περιφερειακής οικονομίας.

Τελευταία θεωρία ερμηνείας της περιφερειακής ανάπτυξης αποτελούν τα καινοτομικά υποδείγματα τα οποία διαχωρίζονται σε δυο κατηγορίες. Η πρώτη αφορά στα καινοτομικά υποδείγματα με κατανομή των ερευνητικών και καινοτομικών δραστηριοτήτων στον χώρο, με εστίαση σε χώρους όπου αναπτύσσονται και λειτουργούν ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια. Η δεύτερη κατηγορία καινοτομικού υποδείγματος περιλαμβάνει την διάχυση των καινοτομικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων διαπεριφερειακά και ενδοπεριφερειακά

μέσω τυπικών και άτυπων δικτύων. Πρόκειται για την θεωρία του λεγόμενου τεχνολογικού πλουραλισμού.

Ο ρόλος της βιώσιμης ανάπτυξης στην περιφερειακή ανάπτυξη

Σύμφωνα με την στρατηγική της ΕΕ, η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί πρωταρχικό στόχο της ΕΕ, η οποία έχει δημοσιεύσει τη δική της στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης². Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί βασική αρχή του πλαισίου πολιτικής για όλα τα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αναφέρεται σε μορφή αναπτυξιακής πολιτικής η οποία επιδιώκει να ικανοποιήσει τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες της κοινωνίας κατά τρόπο που να εξασφαλίζει τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και, κυρίως, τη μακροπρόθεσμη ευημερία. Βασίζεται στην παραδοχή ότι η ανάπτυξη πρέπει να ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ευημερία των επόμενων γενεών. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι δημιουργούνται οι συνθήκες για μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα

Η εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα καθώς και ο περιφερειακός σχεδιασμός πραγματοποιούνται μέσω των εθνικών πολιτικών και πρωτοβουλιών τις οποίες συνιστούν κυρίως το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και οι (αναπτυξιακοί) νόμοι για την παροχή επενδυτικών κινήτρων στις επιχειρήσεις της χώρας. Σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη, (2004), η χωρική κατανομή του ΠΔΕ στην Ελλάδα δεν «αποδεικνύει» τον βασικό αναδιανεμητικό του χαρακτήρα αναφορικά με την υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ αναφορικά με τους κατά καιρούς αναπτυξιακούς νόμους, υπάρχει εξίσου σχετική «δυσπιστία» σε σχέση με την ισόρροπη κατανομή των πόρων τους σε περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να υποστηριχθεί η πολυπόθητη περιφερειακή ανάπτυξη. Η τελευταία παρατήρηση, ενισχύεται από την αναντιστοιχία μεταξύ των κατά κεφαλήν δημοσίων δαπανών και του αντίστοιχου κατά κεφαλήν εισοδήματος μεταξύ των Ελληνικών περιφερειών. Αυτό, είναι ένας επιπρόσθετος ενισχυτικός παράγοντας ο οποίος σε συνδυασμό με την πολιτική ατομία και την ύπαρξη πελατειακών και πολιτικών σχέσεων καθώς και τοπικών ή προσωπικών συμφερόντων, ενισχύουν τις διαπεριφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα.

Πέραν των προαναφερόμενων εργαλείων άσκησης της εθνικής περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα, αυτή υποστηρίζεται -μετά την ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή οικονομική οικογένεια- συγχρόνως και από Ευρωπαϊκά πλαίσια περιφερειακής ανάπτυξης και σχεδιασμού ξεκινώντας από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) της περιόδου 1986-1992, τα 7ετούς διάρκειας Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) των περιόδων 1989-1993, 1994-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014-2020 και εσχάτως το 6^ο ΚΠΣ για την περίοδο 2021-2027. Με βάση αυτά, η βασική φιλοσοφία του περιφερειακού σχεδιασμού αλλάζει δίνοντας προτεραιότητα στην ολοκληρωμένη προσέγγιση και στις συλλογικές

² <https://ec.europa.eu/environment/eussd/>

δράσεις καθώς και στην διαδικασία προγραμματισμού και σχεδιασμού που εστιάζει στην από κάτω προς τα πάνω προσέγγιση των αναγκών και των προβλημάτων.

Σύμφωνα με την μελέτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)³ με τίτλο «Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020» η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό του Υπουργείου Ανάπτυξης & Επενδύσεων το 2020, ο ρόλος των Περιφερειών είναι σημαντικός και πρωταρχικής σημασίας όσον αφορά στην ανάπτυξη της Ελλάδας, στην πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση και στην πολιτική συνοχής της ΕΕ, μέσω της εφαρμογής σειράς στρατηγικών προτεραιοτήτων ανάπτυξης. Η μελέτη αναδεικνύει την αναγκαιότητα ισότιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη των Ελληνικών περιφερειών μέσα από ένα πλέγμα πολιτικών που θα εστιάζουν στην βελτίωση της ποιότητας των κατοίκων της κάθε περιφέρειας, στην οικονομική ανάπτυξη, στην ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου αλλά και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα μέσω της εφαρμογής των κατάλληλων πολιτικών ενίσχυσης και υποστήριξης των οικονομικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων των εργαζόμενων πολιτών κάθε περιφέρειας.

Τέλος, σημαντική παράμετρος ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης αποτελεί σύμφωνα με την μελέτη του ΟΟΣΑ, η σύμπλευση και ο εμπλουτισμός των τομεακών και κεντρικών πολιτικών με τις διαδικασίες της τοπικής προσέγγισης και των τοπικών στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης {προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω, (bottom-up approach)} με στόχο την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, την στήριξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και την δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, προκειμένου να επιτευχθούν πολλαπλασιαστικά κοινωνικά και οικονομικά οφέλη, τόσο σε τοπικό και περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Προσεγγίζοντας την περίπτωση των δεκατριών (13) Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την κατανομή NUTS-II της Ε.Ε., διαπιστώνουμε σημαντικές διαπεριφερειακές ανισότητες όσον αφορά στον ρυθμό ανάπτυξης, στην πληθυσμιακή πυκνότητα καθώς και στο επίπεδο ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας-επιχειρηματικότητας.

Στην Ελλάδα, τα μοναδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας διαμορφώνουν τη διανομή και την πρόσβαση των ανθρώπων και των πόρων σε όλη την επικράτεια. Η Ελλάδα ζει σε αγροτικές περιοχές χαμηλής πυκνότητας, με υψηλή συγκέντρωση στην κορυφή του αστικού συστήματος, έτσι ώστε σχεδόν ένας στους δύο ανθρώπους να ζει σε έναν από τις δύο κύριες μητροπολιτικές περιοχές, στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη. Ένα εξίσου ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Ελληνικής περιφέρειας αποτελεί ο σημαντικός αριθμός και η μεγάλη διασπορά μικρών νησιών ειδικά στην περιοχή του Αιγαίου πελάγους, εντείνοντας το πρόβλημα της «νησιωτικότητας» σε πολλούς τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής της χώρας.

Η Ελλάδα, με μοναδική γεωγραφία (π.χ. νησιά και απομακρυσμένες τοποθεσίες) και σύνθεση του πληθυσμού (π.χ. χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού) αποτελεί πρόκληση αναφορικά με την προσβασιμότητα και παροχή υπηρεσιών. Αγροτικές (και απομακρυσμένες) περιοχές μπορούν να επωφεληθούν από τα οφέλη «δανεισμού» συσσωμάτωσης από κοντινές πόλεις εάν είναι καλά συνδεδεμένες. Αυτό δεν περιορίζεται μόνο σε φυσικές διασυνδέσεις, αλλά μπορεί να αναπτυχθεί και σε ψηφιακές καθώς και σε τεχνολογίες πληροφοριών και

³[https://www.espa.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/1272/Territorial%20Review%20oe-cd-%20Regional%20policy%20for%20Greece%20post-2020%20\(2\).pdf](https://www.espa.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/1272/Territorial%20Review%20oe-cd-%20Regional%20policy%20for%20Greece%20post-2020%20(2).pdf)

επικοινωνίας μέσω των σχετικών τεχνολογιών (ΤΠΕ), οι οποίες μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, (2018 [2]). Για την αντιμετώπιση πολλών από αυτές τις προκλήσεις, απαιτείται συνδυασμός περιφερειακών πολιτικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα επιτρέψουν στις Ελληνικές περιφέρειες να αξιοποιήσουν τις δικές τους δυναμικές και να συμβάλλουν πλήρως στην εθνική ανάπτυξη. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις παραγωγικές τους ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Δράσεις προώθησης της εξωστρέφειας των περιφερειακών οικονομιών, σε τομείς όπως των γεωργικών προϊόντων διατροφής, του τουρισμού, των μεταφορών, της εφοδιαστικής και της υψηλής τεχνολογίας, καθώς και η ανάπτυξη των περιφερειακών στρατηγικών της έξυπνης εξειδίκευσης και η μετάβαση σε μια «ψηφιακή κατάσταση», πράγματι θα συμβάλλουν στην προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και ευημερίας στην Ελλάδα.

Περιφερειακή πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής και εργαλεία εφαρμογής της

Η περιφερειακή πολιτική είναι η βασική πολιτική επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020)⁴. «Η περιφερειακή πολιτική στοχεύει όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να στηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, την οικονομική ανάπτυξη, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών». Για την επίτευξη αυτών των στόχων και την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών αναγκών των περιφερειών της ΕΕ, προγραμματίζονται και υλοποιούνται 7ετή πολυετή αναπτυξιακά διαρθρωτικά πλαίσια που χρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, αντιπροσωπεύοντας τις λεγόμενες πολιτικές συνοχής.

Τα βασικά εργαλεία για την εφαρμογή και υλοποίηση αυτών των πολιτικών αποτελούν Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Συνεπικουρούμενα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), αποτελούν τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ). Όλα τα παραπάνω Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία συμβάλλουν άμεσα στο Επενδυτικό Σχέδιο και τις προτεραιότητες της Επιτροπής.

Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής συγκεντρώνεται στις λιγότερο ανεπτυγμένες Ευρωπαϊκές χώρες και περιφέρειες ώστε να τις βοηθήσει να φτάσουν στο επίπεδο των άλλων χωρών ώστε να μειωθούν οι οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές διαφορές οι οποίες εξακολουθούν να υφίστανται στην ΕΕ.

Η περιφερειακή πολιτική έχει ισχυρό αντίκτυπο σε πολλούς τομείς βοηθώντας να υλοποιηθούν και πολλοί άλλοι στόχοι πολιτικής της ΕΕ ή συμπληρώνοντας πολιτικές της ΕΕ, όπως εκείνες που σχετίζονται με την εκπαίδευση, την απασχόληση, την ενέργεια, το περιβάλλον, την ενιαία αγορά, την έρευνα και καινοτομία.

⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/investment-policy/

Πλαίσιο και εφαρμογή της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής 2021-2027

Αναφορικά για την νέα πολυετή περίοδο 2021-2027 και το πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, αυτή εστιάζει σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε πέντε κύριους στόχους⁵:

1. μια εξυπνότερη Ευρώπη, μέσω της καινοτομίας, της ψηφιοποίησης, του οικονομικού μετασχηματισμού και της στήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
2. μια πιο πράσινη Ευρώπη χωρίς ανθρακούχες εκπομπές, που εφαρμόζει τη συμφωνία του Παρισιού και επενδύει στην ενεργειακή μετάβαση, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής
3. μια πιο συνδεδεμένη Ευρώπη, με στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και ψηφιακά δίκτυα
4. μια πιο κοινωνική Ευρώπη, που υλοποιεί τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στηρίζει την ποιοτική απασχόληση, τη εκπαίδευση, τις δεξιότητες, την κοινωνική ένταξη και την ίση πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη
5. μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες, με τη στήριξη των αναπτυξιακών στρατηγικών που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε όλη την ΕΕ.

Η πολιτική συνοχής εξακολουθεί να επενδύει σε όλες τις περιφέρειες, λαμβάνοντας πάντα ως βάση τρεις (3) κατηγορίες ταξινόμησης: τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες-περιφέρειες σε μετάβαση-περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Η μέθοδος κατανομής των πόρων εξακολουθεί να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Προστίθενται νέα κριτήρια (ανεργία των νέων, χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, κλιματική αλλαγή, υποδοχή και ένταξη των μεταναστών) ώστε να αντικατοπτρίζεται καλύτερα η πραγματικότητα επί τόπου. Οι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες θα εξακολουθήσουν να λαμβάνουν την ειδική στήριξη της ΕΕ.

Η πολιτική συνοχής στηρίζει περαιτέρω τις αναπτυξιακές στρατηγικές που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και ενισχύει τον ρόλο των τοπικών αρχών στη διαχείριση των κονδυλίων. Ενισχύεται επίσης η αστική διάσταση της πολιτικής για τη συνοχή, καθώς το 6% των πόρων του ΕΤΠΑ διατίθεται για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, και καταρτίζεται ένα νέο πρόγραμμα δικτύωσης και ανάπτυξης ικανοτήτων για τις αστικές αρχές, η Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία.

Ενότητα 2

Περιγραφή της μεθόδου-Μεθοδολογία

Συνοπτική Περιγραφή της Ανάλυσης Απόκλισης-Συμμετοχής

Η ΑΑΣ, μολονότι στερείται⁶ θεωρητικού υποβάθρου, αποτελεί μια ιδιαίτερα δημοφιλή περιγραφική τεχνική περιφερειακής ανάλυσης διότι είναι απλή και όχι ιδιαίτερα απαιτητική στην χρήση δεδομένων. Από την πρώτη της εφαρμογή (κλασική εκδοχή) σύμφωνα με τον Dunn (1960) μέχρι και σήμερα, έχουν προταθεί αρκετές παραλλαγές και τροποποιήσεις της μεθόδου οι οποίες χρησιμοποιούνται κυρίως για την περιγραφή της περιφερειακής ανάπτυξης και την αποτύπωση των διαφόρων αναπτυξιακών μοντέλων, όπως για παράδειγμα οι Esteban-Marquillas (1972) που εισήγαγαν την ομοθετική συνιστώσα καθώς επίσης και τους Ray and Smith (1990) με το μοντέλο MFP (Multi Factor Partitioning Model),

⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/2021_2027

⁶ Έχουν γίνει προσπάθειες θεωρητικής θεμελίωσης αλλά η παρουσίαση τους εκφεύγει της παρούσας εργασίας

μέχρι τους Mayor and Lopez (2005) που εισήγαγαν την χωρική ανάλυση των μεταβολών στο κλασσικό μοντέλο.

Η μέθοδος της ανάλυσης-συμμετοχής έχει δεχθεί κριτική κυρίως εξαιτίας του γεγονότος ότι στερείται θεωρητικού υποβάθρου σύμφωνα με τους Bartels et al. (1982), και τον Houston (1967) ή για το γεγονός ότι δεν παρέχει την δυνατότητα ερμηνείας παρά μόνο παράθεσης των αποτελεσμάτων κατά τον Richardson (1978). Μια άλλη κριτική που δημοσιεύτηκε από τους Henry, W. At al (1977) αναφέρεται στην στάθμιση των συνιστωσών που χρησιμοποιούνται κατά την εφαρμογή της μεθόδου με βάση την χρονική περίοδο βάσης κατά την οποία δεν λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές των μεγεθών στον τελικό χρόνο υπολογισμού τους, καθώς επίσης και στην αλληλεξάρτηση της ομολογικής απόκλισης (industry mix shift) και της διαφορικής απόκλισης (regional shift) η οποία (αλληλεξάρτηση) πολλές φορές οδηγεί σε μη αξιόπιστα αποτελέσματα σχετικά με το περιφερειακό «πλεονέκτημα» ή «μειονέκτημα» μιας περιοχής.

Οι Ξανθός και Ψιρμάνη (2019), στην έρευνα τους αναφορικά με την κλασσική και την ομοθετική έκδοση της μεθόδου της ΑΑΣ παραθέτουν πέντε (5) σημεία κριτικής που εστιάζουν: στην αλληλεξάρτηση της αναλογικής και της διαφορικής συνιστώσας, στον αυθαίρετο τρόπο ανάλυσης των αποτελεσμάτων, στη δυσκολία σύγκρισης των αποτελεσμάτων μεταξύ περιοχών διαχρονικά, στα σταθμισμένα αποτελέσματα και τέλος στο γεγονός ότι, τα αριθμητικά αποτελέσματα εξαρτώνται από το ποιο μοντέλο θα εφαρμόσει κάποιος, δίχως να υπάρχει συγκεκριμένο κριτήριο επιλογής οποιουδήποτε μοντέλου ανάλυσης.

Η μέθοδος της ανάλυσης-συμμετοχής χρησιμοποιήθηκε για την μέτρηση της επίδρασης των εφαρμοζόμενων περιφερειακών πολιτικών κατά τους Bartels, Nicol, & Van Duijn (1982); Bartels & Van Duijn (1984); Moore & Rhode (1973) ή για την αξιολόγηση του βαθμού κατά τον οποίο συγκεκριμένες περιφερειακές πολιτικές είναι χρήσιμες και μπορούν να ενισχύσουν την περιφερειακή-τοπική οικονομία, κατά τον Stilwell (1969).

Σε αρκετές περιπτώσεις η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε ως προγνωστικό εργαλείο για την πρόβλεψη της απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο σύμφωνα με τους Brown (1969), Hellman (1976), Mayor, Lopez, & Perez (2007), ή για να προβλέψει συγκεκριμένα αναπτυξιακά patterns κατά τους Ανδρικόπουλο, Brox, & Carvalho (1990).

Στις εναλλακτικές εφαρμογές της μεθόδου, συγκαταλέγονται η ανάλυση της περιφερειακής ή εθνικής οικονομίας στην περίπτωση των Chen & Xu (2003), Labib, Zahidur, Bhuiya & Musfiqur (2013) ή η διερεύνηση της ύπαρξης κλαδικών clusters κατά τους Matatkova & Stejskal (2012). Επίσης ως εργαλείο αξιολόγησης της περιφερειακής οικονομίας σύμφωνα με τους Martinez-Prats & Armenta-Ramirez (2018). Στην έρευνα των Dinc & Haynes (1999) εφαρμόζεται η μέθοδος ανάλυσης-συμμετοχής για την διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής μεταποίησης ή των μεταβολών της παραγωγικότητας των εργαζομένων στις υπό εξέταση περιφέρειες Haynes & Dinc (2006). Άλλο παράδειγμα, εφαρμογής της μεθόδου είναι η εξέταση της συμβολής των εξαγωγών στην περιφερειακή ανάπτυξη από τους Nachnani & Swaminathan (2017) ή η μελέτη των διεθνών εμπορικών συναλλαγών με την χρήση της απόκλισης-συμμετοχής από τους Chiang (2012), Dinc & Haynes (1998) και Piezas-Jerbi & Coleman (2009)

Η κλασσική τεχνική της ΑΑΣ εξετάζει την μεταβολή ενός περιφερειακού μεγέθους που είναι συνήθως η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ή η Απασχόληση σε σύγκριση με την μεταβολή του σε εθνικό επίπεδο (στην περίπτωση της παρούσας εργασίας τα μεγέθη που θα

εξεταστούν είναι η ΑΠΑ και η απασχόληση} εντός δύο χρονικών σημείων-συνήθως ενός αρχικού ($t=0$) που λαμβάνεται ως βάση υπολογισμού και ενός τελικού ($t=t$).

Η μεταβολή αυτή αναλύεται ως το άθροισμα 2 συνιστωσών μεγεθών, αυτό της εθνικής συμμετοχής (NS) - (national share effect) και αυτό της συνολικής απόκλισης (total shift effect) η οποία αποτελεί το άθροισμα της ομολογικής συνιστώσας (IM) - (industry mix effect ή αναλογική απόκλιση) και της διαφορικής συνιστώσας (CE)-(competitive effect ή διαφορική απόκλιση).

Η εθνική συμμετοχή (NS) (εθνική συνιστώσα) αποδίδει την μεταβολή του εξεταζόμενου μεγέθους (πχ της ΑΠΑ) σε όλους ή σε συγκεκριμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, η οποία θα συνέβαινε στην εκάστοτε περιφερειακή ενότητα, αν είχε τους ίδιους ρυθμούς μεταβολής με το αντίστοιχο εθνικό (σε εθνικό επίπεδο).

Η ομολογική ή αναλογική συνιστώσα (IM) εκφράζει το μέρος της απόκλισης της μεταβολής του εξεταζόμενου περιφερειακού μεγέθους (πχ της ΑΠΑ) σε όλους ή σε συγκεκριμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση με την εθνική μεταβολή που οφείλεται στην κλαδική εξειδίκευση της περιφέρειας. Έτσι, θετικό πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας σε έναν εξεταζόμενο κλάδο, υποδηλώνει ότι σε περιφερειακό επίπεδο, αυτός ο κλάδος οικονομικής δραστηριότητας αναπτύσσεται γρηγορότερα σε σχέση με το σύνολο του κλάδου σε εθνικό επίπεδο, πράγμα που μεταφράζεται ως κλαδική εξειδίκευση της εκάστοτε περιφέρειας ή περιοχής στον εξεταζόμενο κλάδο. (το μέρος της περιφερειακής μεταβολής που αποδίδεται στη κλαδική της διάρθρωση)

Η δε διαφορική συνιστώσα (CE), εκφράζει το μέρος της απόκλισης της μεταβολής που σχετίζεται με τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της περιφέρειας και αφορούν στην περιφερειακή διάρθρωση των οικονομικών της δραστηριοτήτων. Έτσι στην περίπτωση που το εξεταζόμενο μέγεθος εμφανίζει μεγαλύτερη μεταβολή συγκρινόμενο με την αντίστοιχη εθνική μεταβολή του, τότε η διαφορική συνιστώσα εμφανίζει θετικό πρόσημο, που σχετίζεται με τα πλεονεκτήματα της εξεταζόμενης περιφέρειας/περιοχής. (το μέρος της περιφερειακής μεταβολής που αποδίδεται στη ικανότητα / ανταγωνιστικότητα της περιφέρειας)

Σύμφωνα με την Goschin (2014), ως συγκριτικά περιφερειακά πλεονεκτήματα μπορεί να θεωρηθούν οι φυσικοί πόροι, η ευνοϊκή γεωγραφική τοποθεσία και το επαρκές εργατικό δυναμικό ενώ στα περιφερειακά μειονεκτήματα συγκαταλέγονται η χαμηλή κεφαλαιακή προικοδότηση της περιοχής και το φτωχό ή ανεπαρκές ανθρώπινο κεφάλαιο. Η δε συνολική απόκλιση, σχετίζεται με τους περιφερειακούς παράγοντες που καθορίζουν τον βαθμό απόκλισης μεταξύ των περιφερειακών και εθνικών μεταβολών των εξεταζόμενων μεγεθών.

Κατά την εφαρμογή του κλασσικού μοντέλου της ανάπτυξης -συμμετοχής, εξετάζεται η μεταβολή ενός περιφερειακού μεγέθους σε σχέση με την εθνική μεταβολή μεταξύ δυο χρονικών σημείων το ένα την χρονική στιγμή $t=0$ [έτος βάση] που τίθεται ως αρχική βάση υπολογισμού και του τελικού χρονικού σημείου t . [τερματικό έτος της ανάλυσης]

που τίθεται ως αρχική βάση υπολογισμού και του τελικού χρονικού σημείου t .

Στην παρούσα ερευνητική εργασία εξετάζουμε την μεταβολή της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, της απασχόλησης και της παραγωγικότητας για τις δεκατρείς (13) διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδας μεταξύ του 2010 και του 2018. Το χρονικό διάστημα των οκτώ (8) ετών χωρίζεται σε δύο (2) χρονικά υποδιαστήματα, το πρώτο 2010-2014 και το δεύτερο 2014-2018. Η συρρίκνωση της συνολικής περιόδου σε δυο υποδιαστήματα, αντιμετωπίζει εν μέρη

και το «μειονέκτημα» της μεθόδου που σχετίζεται με την στάθμιση των συνιστωσών της μεθόδου με βάση την χρονική περίοδο βάσης. Οι επιμέρους μεταβλητές της μεθόδου εξαρτώνται από την επιλογή του έτους βάσης και δεν λαμβάνονται υπόψη οι μεταβολές που συμβαίνουν κατά την χρονική διάρκεια της περιόδου εξέτασης προκαλώντας «εστίες» μεροληψίας της μεθόδου. Η σμίκρυνση της χρονικής περιόδου εφαρμογής μετριάζει το πρόβλημα της στάθμισης των βαρών. Οι τιμές υπολογισμού των μεταβλητών δίδονται όλες σε σταθερές τιμές έτους 2018 ενώ τα πρωταρχικά στοιχεία των δεδομένων είναι εκείνα που παρατίθενται στα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αφορούν στα επικαιροποιημένα στοιχεία της περιόδου 2010-2017 με έτος βάσης το 2015.

Οι παράμετροι του κλασσικού υπόδειγματος παρουσιάζονται παρακάτω:

Εξεταζόμενο μέγεθος (πχ.: ΑΠΑ σε τιμές σταθερές του έτους 2018)

x^0_{ij} : δηλώνει την μεταβλητή (πχ ΑΠΑ) του κλάδου- i της j -περιφέρειας τον χρόνο $t=0$

x^0_i : δηλώνει μεταβλητή (πχ ΑΠΑ) του κλάδου- i σε εθνικό επίπεδο

x^0_j : δηλώνει την συνολική μεταβλητή (πχ συνολική ΑΠΑ) στην j -περιφέρεια

x^0 : δηλώνει την συνολική μεταβλητή (πχ συνολική ΑΠΑ) σε εθνικό επίπεδο

Σχετική μεταβολή εξεταζόμενου μεγέθους αναφορικά με τον χρόνο $t=0$

r_{ij} : δηλώνει την σχετική μεταβολή της μεταβλητής (πχ. ΑΠΑ) του κλάδου- i , της j -Περιφέρειας

r_j : δηλώνει την σχετική μεταβολή της μεταβλητής (πχ. ΑΠΑ) στην j -περιφέρεια

r_i : δηλώνει την σχετική μεταβολή της μεταβλητής (πχ ΑΠΑ) του κλάδου- i σε εθνικό επίπεδο

r : δηλώνει την σχετική μεταβολή της μεταβλητής (πχ. ΑΠΑ) σε εθνικό επίπεδο

Το υπόδειγμα της ανάλυσης συμμετοχής είναι: $X^t_{ij}-X^0_{ij}=\Delta X_{ij}=\text{NS}_{ij}+\text{IM}_{ij}+\text{CE}_{ij}$ στο οποίο:

NS_{ij}: National Share Effect (εθνική συνιστώσα ή εθνική συμμετοχή)

IM_{ij}: Industrial Mix Effect (ομολογική συνιστώσα ή αναλογική απόκλιση)

CE_{ij}: Competitive Effect (περιφερειακή συνιστώσα ή διαφορική απόκλιση)

TS_{ij}=IM_{ij}+CE_{ij}: Total Share (συνολική απόκλιση)

Δηλαδή το κλασσικό υπόδειγμα γράφεται ως:

$$(1) \quad x^t_j - x^0_j = \sum_i^m x^0_{ij} r + \sum_i^m x^0_{ij} \cdot (r_i - r) + \sum_i^m x^0_{ij} \cdot (r_{ij} - r_i)$$

Ενώ με τις σχετικές μεταβολές για μια δεδομένη j-περιφέρεια αυτό γράφεται ως:

$$(2) \quad r_j = \sum_i^m \frac{x_{ij}^0}{x_j^0} \cdot (r_i - r) + \sum_i^m \frac{x_{ij}^0}{x_j^0} \cdot (r_{ij} - r_i)$$

Όπου η εθνική συμμετοχή $(NS_i)_j$ αντιστοιχεί στην μέρος της μεταβολής της μεταβλητής (πχ ΑΠΑ) της j-περιφέρειας που θα είχε η μεταβλητή αυτή αν παρουσίαζε την ίδια μεταβολή με το εθνικό επίπεδο. Η αναλογική απόκλιση (IM_{ij}) αντιστοιχεί στο μέρος της μεταβολής της μεταβλητής (πχ ΑΠΑ) της j-περιφέρειας που οφείλεται στις διαφορές της οικονομικής δομής της περιφέρειας σε σχέση με εθνικό σύνολο και τέλος η διαφορική απόκλιση (RS_{ij}) η οποία εκφράζει το μέρος της μεταβολής της μεταβλητής (πχ ΑΠΑ) της j-περιφέρειας σε σχέση με την αντίστοιχη εθνική μεταβολή που οφείλεται σε περιφερειακούς παράγοντες και πιο συγκεκριμένα στα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα που διαθέτει η συγκεκριμένη περιφέρεια.

$$NS_j = \sum_i^m e_{rmij}^0 \cdot r$$

$$IM_j = \sum_i^m e_{ij}^0 \cdot (r_i - r)$$

$$RS_j = \sum_i^m e_{ij}^0 \cdot (r_{ij} - r_i)$$

Η τεχνική ΑΑΣ χρησιμοποιείται επίσης, σύμφωνα με τους τους Boudeville (1966), Bianchi & Biffignandi (2014) και Stillwell (1969), για την κατάταξη-ταξινόμηση των περιφερειών σύμφωνα με την περιφερειακή τους ανάπτυξη σε οκτώ (8) ή έξι (6) περιφερειακούς τύπους ανάπτυξης. Η ταξινόμηση κατά Boudeville εξετάζει το μέγεθος και πρόσημο της ομολογικής και της διαφορικής συνιστώσας καταλήγοντας σε 8 τύπους περιφερειών. Οι περιφέρειες των κατηγοριών 1 – 4 αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από αυτό της συνολικής χώρας, ενώ αυτές των κατηγοριών 5 – 8 αναπτύσσονται με ρυθμό μικρότερο του εθνικού. Το πρόσημο της ομολογικής συνιστώσας (IM) υποδηλώνει την κλαδική διάρθρωση και την ύπαρξη ή απουσία δυναμικών κλάδων στην περιφέρεια ενώ το πρόσημο της διαφορικής απόκλισης (CE) σχετίζεται με τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα της περιφέρειας που την διαφοροποιούν σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες αλλά και την εθνική κατάσταση.

Ενδεικτικές ερευνητικές εφαρμογές της μεθόδου ΑΑΣ

Σύμφωνα με την Goschin (2014), χρησιμοποιήθηκε η κλασική εκδοχή της τεχνική ΑΑΣ για να εκτιμηθούν οι μεταβολές της απασχόλησης σε εθνικό, κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο στην Ρουμανία σε δύο χρονικά διαστήματα, το πρώτο το 2007-2008 και το δεύτερο το 2009-2011, αξιολογώντας συγχρόνως την αναπτυξιακή θέση κάθε περιφέρειας σε σχέση με τον εθνικό επίπεδο. Αναφέρει δε η ερευνήτρια την διαφορική απόκλιση ή διαφορική συνιστώσα ή περιφερειακή συνιστώσα (competitive effect) ως το πιο σημαντικό στοιχείο της ΑΑΣ καθώς δίνει την δυνατότητα σε αυτόν που εφαρμόζει την μέθοδο, να αναγνωρίσει και να αποτιμήσει τις οικονομικές αδυναμίες και τα πλεονεκτήματα κάθε περιοχής. Αναφέρει δε ως συγκριτικά περιφερειακά πλεονεκτήματα τους φυσικούς πόρους, την ευνοϊκή γεωγραφική τοποθεσία και το επαρκές εργατικό δυναμικό ενώ στα περιφερειακά μειονεκτήματα συγκαταλέγονται η χαμηλή κεφαλαιακή προικοδότηση της περιοχής και το φτωχό ή ανεπαρκές ανθρώπινο

κεφάλαιο. Η ερευνήτρια επισημαίνει επίσης ότι η μέθοδος της ΑΑΣ παρόλο που επιτρέπει την ταξινόμηση των περιφερειών ανάλογα με τους διαφορετικούς ρυθμούς ανάπτυξης εκάστης, δεν δύναται να αναγνωρίσει τα αίτια των περιφερειακών ανισοτήτων και ανεπαρκειών που οδηγούν στην διαφοροποιημένη ανάπτυξη τόσο των περιφερειών μεταξύ τους όσο και συγκρινόμενες με το σύνολο της χώρας. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται εκτενέστερη και βαθύτερη ανάλυση για την αποκρυπτογράφηση αυτών των αιτιών. Επίσης τονίζεται ως γενικό συμπέρασμα των ερευνητικών αποτελεσμάτων το γεγονός ότι εξαιτίας της ευαισθησίας που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της τεχνικής ΑΑΣ τόσο στην χρονική περίοδο υπολογισμού όσο και στον διαχωρισμό των κλάδων (industries) απαιτείται συνεχής εξέταση και έρευνα των μεταβλητών σε μεγαλύτερο χρονικό εύρος.

Οι Ξανθός και Ψιρμάνη (2019), στην έρευνα τους προτείνουν μια τροποποιημένη έκδοση της μεθόδου, αυτήν του Mutli-Factor Proportioning μοντέλου (MFP model) έναντι των εκδόσεων της κλασσικής και της ομοθετικής μεθόδου της ΑΑΣ τα οποία σύμφωνα με τους ερευνητές "υπόκεινται" σε πέντε σημεία κριτικής που εστιάζουν: στην αλληλεξάρτηση της ομολογικής και διαφορικής συνιστώσας, στον αυθαίρετο τρόπο ανάλυσης των αποτελεσμάτων, στη δυσκολία σύγκρισης των αποτελεσμάτων μεταξύ περιοχών διαχρονικά, στα σταθμισμένα αποτελέσματα και τέλος στο γεγονός ότι τα αριθμητικά αποτελέσματα εξαρτώνται από το ποιο μοντέλο θα εφαρμόσει κάποιος, δίχως να υπάρχει συγκεκριμένο κριτήριο επιλογής οποιουδήποτε μοντέλου ανάλυσης. Για την αντιμετώπιση των πέντε προαναφερθέντων σημείων κριτικής, εφαρμόστηκε από τους ερευνητές ένα τροποποιημένο Mutli-Factor Proportioning μοντέλο (MFP model) για την αναγνώριση των αναπτυξιακών τύπων και την κατηγοριοποίηση των δεκατριών (13) Ελληνικών διοικητικών περιφερειών. Οι ερευνητές επισημαίνουν την συχνή χρήση της μεθόδου ΑΑΣ παρά το γεγονός ότι αυτή περιγράφει αλλά δεν ερμηνεύει τις αιτίες της περιφερειακής ανάπτυξης. Συγχρόνως, παραθέτουν διάφορα θέματα προς μελλοντική διερεύνηση σχετικά με την δυνατότητα πρόγνωσης του πρόσημου και του μεγέθους μιας ερμηνευτικής μεταβλητής ή τον βαθμό ευαισθησίας των αποτελεσμάτων ανάλογα με τις διαφορετικές συσσωματώσεις των μεταβλητών που χρησιμοποιούνται στο υπόδειγμα.

Επίσης, στην ερευνητική εργασία των Ξανθού κ.α. (2020), ερευνάται και αναλύεται η αναπτυξιακή συμπεριφορά των δεκατριών (13) Ελληνικών περιφερειών και ταξινομούνται αυτές, με βάση την μεταβολή της Ακαθάριστης Παρούσας Αξίας (ΑΠΑ) το χρονικό διάστημα από το 2010 έως το 2016 με την χρήση δύο αναλυτικών μεθόδων εκ των οποίων η μία είναι η μέθοδος της κλασσικής ΑΑΣ. Η ταξινόμηση των περιφερειών σε τυπολογίες (τάξεις) ανάλογα με την αναπτυξιακή τους επίδοση με την χρήση της ΑΑΣ, επιτρέπει την ομαδοποίηση τους σε τάξεις η κάθε μια εκ των οποίων παρουσιάζει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Στην εργασία των Ξανθού κ.α. (2020) εφαρμόζεται η κλασσική μέθοδος της ΑΑΣ και η ταξινόμηση των 8 τύπων περιφερειών κατά Boundeville. Παρότι η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία εστιάζει στην συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μεταξύ 2 διαφορετικών μεθόδων περιφερειακής ανάλυσης, της μεθόδου Promehtee II Multi Criteria και της μεθόδου Shift Share Analysis, οι ερευνητές προτείνουν κάποιες πιθανές μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις για την ΑΑΣ όπως την χρησιμοποίηση σταθμισμένων δεδομένων με την χρήση διαφορετικών παραμέτρων που μπορεί να είναι ο πληθυσμός ή ο αριθμός των εργαζομένων της περιφέρειας ή η χρήση της περιφερειακής ΑΠΑ ως ποσοστό της εθνικής ΑΠΑ προκειμένου να αξιολογηθούν οι μεταβολές στην σειρά ταξινόμησης των περιφερειών.

Στην ερευνητική εργασία των Cieslak et al. (2019) χρησιμοποιείται η μέθοδος της ΑΑΣ ως εργαλείο αξιολόγησης του βαθμού ανάπτυξης των δεκαέξι (16) Πολωνικών περιφερειών μέσω της συγκριτικής αξιολόγησης τους τόσο μεταξύ τους όσο και με τον σύνολο της χώρας την περίοδο από το 2003 έως και το 2013. Οι ερευνητές αναλύουν και συνδέουν τον βαθμό

αιφόρου ανάπτυξης μιας περιοχής με τρεις (3) αναπτυξιακές συνιστώσες: την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική συνιστώσα. Στην συγκεκριμένη ερευνητική εργασία, επιλέχθηκαν 17 δείκτες οι οποίοι αντιπροσωπεύουν και σχετίζονται αντίστοιχα με τις τρεις (3) παραπάνω αναφερόμενες διαστάσεις της αιφόρου ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της μεθόδου ΑΑΣ στην παρούσα έρευνα, επιβεβαίωσαν σύμφωνα με τους ερευνητές, την ακαταλληλότητα της τεχνικής αναφορικά με την διερεύνηση του φαινομένου της αιφόρου ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο. Η αιφόρος ανάπτυξης μια περιοχής είναι μια πολυδιάστατη και πολυπαραγοντική διαδικασία η οποία δεν μπορεί να εκφραστεί μονοδιάστατα από ένα και μόνο χαρακτηριστικό. Η ΑΑΣ βοήθησε στην κατανόηση του φαινομένου αυτού μέσω μιας δυναμικής κατάστασης ισορροπίας μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων (συνιστωσών) του και της σύγκρισης της εξελικτικής του πορείας στις περιφέρειες και στο σύνολο της χώρας, πράγμα πολύ σημαντικό αφού οι συνιστώσες αυτές συνδέονται άμεσα με τις θεμελιώδεις αρχές της αιφορίας.

Οι Dorgu και Sirakaya-Turk (2017) χρησιμοποίησαν την κλασική ΑΑΣ (classical Shift Share Analysis) και την ΑΑΣ με παλινδρόμηση (Shift share Regression) προκειμένου να εξετάσουν την μεταβολή της απασχόλησης στον κλάδο του τουρισμού στην πολιτεία της νότιας Καρολίνα των ΗΠΑ το διάστημα από το 1998 έως το 2012. Στην εργασία αυτή δηλ. χρησιμοποιήθηκε μια μεταβλητή (συνιστώσα) που ήταν η απασχόληση και ένας κλάδος (industry) αυτός του τουρισμού. Οι ερευνητές τονίζουν ότι η μέθοδος ΑΑΣ παρόλο που επιτρέπει την συγκριτική αξιολόγηση μιας μεταβλητής σε ένα κλάδο, δεν παρέχει στατιστικές μετρήσεις που να δηλώνουν την στατιστική εξάρτηση του κλάδου με τη συνολική οικονομική και περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη. Με άλλα λόγια δηλαδή, εάν οι μετρούμενες μεταβολές ενός μεγέθους και στην περίπτωση μας της απασχόλησης, είναι στατιστικώς σημαντικές σε ένα συγκεκριμένο κλάδο σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Συμπερασματικά οι ερευνητές αναφέρουν ότι, η ανάπτυξη μεθόδων που θα μπορούν μέσω εμπειρικών αποτελεσμάτων να ελέγχουν τις μεταβολές της απασχόλησης και παράλληλα να αναγνωρίζουν τα αίτια αυτών των μεταβολών είναι μια πρόκληση για μελλοντικές έρευνες.

Στην εργασία του Melchor-Ferrer (2020) εφαρμόζεται η χωρική προσέγγιση της μεθόδου της ΑΑΣ την περίοδο 2000-2015 για να αναλυθούν οι μεταβολές της παραγωγικότητας της εργασίας, τόσο σε κλαδικό όσο και σε χωρικό επίπεδο, σε 82 περιοχές της Ιβηρικής Χερσονήσου εκ των οποίων 57 περιοχές (NUTS III) της Ισπανίας και 25 περιοχές (NUTS III) της Πορτογαλίας. Για να γίνει αυτό χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την Eurostat σχετικά με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) και την απασχόληση των περιοχών αυτών. Η παραγωγικότητα της εργασίας στην συνέχεια υπολογίστηκε ως το κλάσμα της ΑΠΑ/Απασχόληση. Τα αποτελέσματα από την χρήση της μεθόδου ΑΑΣ ανέδειξαν την μεταβολή της συνολικής παραγωγικότητας και την σχέση της με τους διάφορους κλαδικούς τομείς, κατατάσσοντας τις περιοχές σε δύο διακριτές συστάδες: μια υψηλής παραγωγικότητας, σε περιοχές στο ανατολικό μισό της Ιβηρικής και μια άλλη χαμηλής παραγωγικότητας, στα δυτικά.

Τέλος, σε μια άλλη εφαρμογή της μεθόδου ΑΑΣ από τον Ξανθό (2016), χρησιμοποιήθηκε η τεχνική αυτή για να αναλυθεί η μεταβολή του αριθμού των διανυκτερεύσεων ανά περιφερειακή ενότητα στην Ελλάδα (πρώην νομοί, NUTS III) σε δύο περιόδους, την περίοδο 2003-2009 και την περίοδο 2009-2015. Στην συγκεκριμένη ερευνητική εργασία η χρήση της μεθόδου αφορά σε ένα μόνο κλάδο, τον τουρισμό ενώ χρησιμοποιούνται οι μεταβλητές των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων για την κατάταξη και ομαδοποίηση των περιοχών λαμβάνοντας υπόψη τα εξής χαρακτηριστικά: την ελκυστικότητα της περιοχής, την ικανότητα της να μετατρέψει τις αφίξεις σε διανυκτερεύσεις και την εποχικότητα της περιοχής. Εφαρμόζεται δηλ. η μέθοδος της ΑΑΣ για την κατάταξη και διαφοροποίηση των περιοχών

βασιζόμενες σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και τοπικά πλεονεκτήματα τα οποία και διαφοροποιούν τις επιμέρους περιφερειακές οικονομίες. Σύμφωνα με τα ερευνητικά αποτελέσματα και τις προαναφερόμενες παραμέτρους, ο ερευνητής ομαδοποίησε τις περιφερειακές ενότητες σε έξι (6) κατηγορίες με την κάθε κατηγορία να εμφανίζει κοινά χαρακτηριστικά. Ο ερευνητής στα συμπεράσματα της έρευνας του προτείνει: «την *συμπλήρωση της ανάλυσης με την χρησιμοποίηση του συντελεστή συσχέτισης κατά τάξη μεγέθους του *spearman* προκειμένου να διακριβωθεί εάν η σειρά των επιμέρους μεγεθών αποκαλύπτει συνάψεις και να αναζητηθούν οι σχετικές ερμηνευτικές μεταβλητές που να αφορούν στην έκταση που διαφοροποιείται μια περιοχή σε σχέση με τον σύνολο της χώρας.*». Όπως περιγράφηκε και στις προηγούμενες ερευνητικές αναφορές, η μέθοδος ενώ παραθέτει τις μεταβολές και τις διαφοροποιήσεις των αναπτυξιακών μεγεθών μεταξύ περιφερειών ή περιοχών, δεν ερμηνεύει όμως τα αίτια που τις προκαλούν.

Μεθοδολογία ανάλυσης

Η βασική ερευνητική ανάλυση της παρούσας εργασίας αφορά στην συγκριτική αξιολόγηση των αναπτυξιακών επιδόσεων των δεκατριών (13) Ελληνικών διοικητικών περιφερειών με βάση την τεχνική της ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής {Shift Share Analysis(SSA)} καθώς και στην μεταβολή (βελτίωση/επιδείνωση) αυτών την περίοδο 2010-2018 συνολικά με την χρήση και σύγκριση διαφορετικών οικονομικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών: την ακαθάριστη προστιθέμενη αξίας (ΑΠΑ) και την απασχόληση στο επίπεδο NUTSII. (Για την ταξινόμηση κατά εδαφική μονάδα- γεωγραφική ταξινόμηση-κατά την ονοματολογία NUTS ακολουθείται η ταξινόμηση σε συγκεκριμένα τα επίπεδα 0: σύνολο χώρας, 1: μεγάλη γεωγραφική περιοχή, 2: περιφέρεια, 3: νομός.)

Για την εφαρμογή της αναλυτικής μεθόδου χρησιμοποιούνται τα στοιχεία που αντλήθηκαν από τους περιφερειακούς λογαριασμούς όπως παρατίθενται από την Ελληνική στατιστική υπηρεσία για τα έτη 2010 και 2018 ενώ το συνολικό χρονικό διάστημα χωρίστηκε σε δύο (2)-μικρότερα επιμέρους χρονικά διαστήματα για την καλύτερη και εγκυρότερη εφαρμογή της μεθόδου. Το πρώτο αφορά στο διάστημα 2010-2014 και το δεύτερο στο διάστημα 2014-2018. Τα αριθμητικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται στις μετρήσεις αφορούν σε σταθερές τιμές με βάση το έτος 2018.

Τα στοιχεία των περιφερειακών λογαριασμών καταρτίζονται με βάση το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών ESA 2010⁷ και είναι σε συνέπεια με τα αντίστοιχα ετήσια εθνικά μεγέθη. Οι περιφερειακοί λογαριασμοί παρέχουν πληροφορίες για βασικές οικονομικές μεταβλητές σε περιφερειακό επίπεδο. Οι μεταβλητές αυτές είναι: η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (επενδύσεις) και η απασχόληση. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ υπολογίζεται χρησιμοποιώντας τον αναθεωρημένο υπολογιζόμενο πληθυσμό στο μέσο του έτους με βάση την τελευταία απογραφή του πληθυσμού κατά περιφέρεια. Σε περιφερειακό επίπεδο παρέχονται επίσης στοιχεία για τους Λογαριασμούς των Νοικοκυριών.

Για την ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων εφαρμόζεται η ευρωπαϊκή στατιστική ταξινόμηση NACE(Rev2)⁸. Τα στοιχεία δημοσιεύονται σε 10 κλάδους (A10) οι οποίοι καλύπτουν όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας σύμφωνα με τον πίνακα 1Α.

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/esa-2010>

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5902521/KS-RA-07-015-EN.PDF>

Πίνακας 1Α. Περιγραφή των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας της A10 ταξινόμησης Nace Rev.2

A	A	Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία
B, Γ, Δ, Ε	B	Ορυχεία και Λατομεία
	Γ	Μεταποίηση
	Δ	Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού
	Ε	Παροχή Νερού, Επεξεργασία Λυμάτων, Διαχείριση Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης
ΣΤ	ΣΤ	Κατασκευές
Z, Η, Θ	Z	Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών
	Η	Μεταφορά και Αποθήκευση
	Θ	Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης
Ι	Ι	Ενημέρωση και Επικοινωνία
Κ	Κ	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές Δραστηριότητες
Λ	Λ	Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας
Μ, Ν	Μ	Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες
	Ν	Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες
Ξ, Ο, Π	Ξ	Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα
	Ο	Εκπαίδευση
	Π	Δραστηριότητες σχετικές με την Ανθρώπινη Υγεία και την Κοινωνική Μέριμνα
Ρ, Σ, Τ, Υ	Ρ	Τέχνες, Διασκέδαση και Ψυχαγωγία
	Σ	Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών
	Τ	Δραστηριότητες Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένες Δραστηριότητες Νοικοκυριών που αφορούν την Παραγωγή Αγαθών και Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση
	Υ	Δραστηριότητες Ετερόδικων Οργανισμών και Φορέων

Σκοπός της έρευνας είναι η συγκριτική αξιολόγηση του αναπτυξιακού επιπέδου των ελληνικών περιφερειών με την μέθοδο της ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής βάσει των οικονομικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών: της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) και της απασχόλησης για την περίοδο από το 2010-2014 και την περίοδο από το 2014-2018, καθώς και η ομαδοποίηση τους με βάση το επίπεδο ανάπτυξης τους σύμφωνα με την ταξινόμηση των οκτώ περιφερειακών κατηγοριών του Boudeville.

Βασικοί στόχοι της:

- Η κατηγοριοποίηση των δεκατριών (13) ελληνικών περιφερειών βάσει των διαπεριφερειακών αναπτυξιακών επιδόσεων τους όπως προκύπτουν από την ανάλυση απόκλισης-συμμετοχής συνολικά για την περίοδο 2010-2018 (1)
- Η συγκριτική αξιολόγηση της χρήσης των διαφορετικών οικονομικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών: της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) και της απασχόλησης στην ταξινόμηση των δεκατριών (13) περιφερειών με βάση τις οκτώ (8) κατηγορίες περιφερειακών τύπων του Boudeville (2)
- Οι μεταβολές αναφορικά με τις συγκλίσεις/αποκλίσεις των περιφερειών στο χρονικό διάστημα διεξαγωγής της μελέτης και πως αυτές επηρεάζουν την τυπολογία των 13 περιφερειών (3)

Ενότητα 3

Αποτελέσματα-Αξιολόγηση αποτελεσμάτων

Αναλυτικά τα εξαχθέντα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους πίνακες του παραρτήματος:
[Παράρτημα – Πίνακες](#).

Η περίοδος ερευνητικής αξιολόγησης αναφέρεται στο διάστημα 2010-2018 και αφορά στη μεταβολή των οικονομικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών δεκατριών (13) Ελληνικών διοικητικών περιφερειών (NUTSII), και ειδικότερα της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας και της Απασχόλησης για όλους τους κλάδους δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την κλαδική ταξινόμηση (NACE Rev.2) με την εφαρμογή της κλασσικής ανάλυσης απόκλισης συμμετοχής (ΑΑΣ).

Το υπό εξέταση συνολικό χρονικό διάστημα χωρίστηκε σε 2 μικρότερα επιμέρους χρονικά διαστήματα για την καλύτερη και εγκυρότερη εφαρμογή της μεθόδου. Το πρώτο αφορά στο διάστημα 2010-2014 και το δεύτερο στο διάστημα 2014-2018. Τα αριθμητικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται στις αναλύσεις εκφράζονται σε σταθερές τιμές του έτους 2018.

Το εξετασθέν χρονικό διάστημα συμπεριλαμβάνει προφανώς την περίοδο της οικονομικής κρίσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής της Ελληνικής οικονομίας εξαιτίας της κρίσης χρέους.

ΑΠΑ 2010-2014

Προτού εξετάσουμε την μεταβολή των μεγεθών της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στις δεκατρείς (13) Ελληνικές περιφέρειες για το χρονικό διάστημα 2010-2014 ας παραθέσουμε δύο (2) σημαντικές παρατηρήσεις: Η πρώτη παρατήρηση αναφορικά με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε σταθερές τιμές έτους 2018 τόσο για το έτος 2010 όσο και για το έτος 2014 είναι ότι δύο περιφέρειες, η περιφέρεια Αττικής και η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αθροίζουν μαζί πάνω από το 60% της εθνικής ΑΠΑ. Η μία δε εξ αυτών δηλ. η περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει σχεδόν με το 50% της εθνικής ΑΠΑ υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στην μεταβολή του μεγέθους της ΑΠΑ μεταξύ 2010-2014 (πίνακας 1) η οποία εμφανίζεται αρνητική τόσο για τις δώδεκα (12) από τις δεκατρείς (13) περιφέρειες όσο και για το σύνολο της εθνικής οικονομίας (-18,16%) δηλαδή η εθνική οικονομία συρρικνώθηκε κατά (-18,16%) σε σταθερές τιμές του έτους 2018. Από τις δώδεκα (12) περιφέρειες που εμφανίζουν αρνητικές επιδόσεις, η περιφέρεια με την χειρότερη επίδοση (μεγαλύτερη αρνητική σχετική περιφερειακή μεταβολή ΑΠΑ αναφορικά με την εθνική) είναι η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (-23,03%) ενώ αυτή με την καλύτερη επίδοση (μικρότερη αρνητική σχετική μεταβολή της περιφερειακής ΑΠΑ σε σχέση με την εθνική ΑΠΑ) είναι η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (-11,45%). Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζει καλύτερη επίδοση σε σχέση με την εθνική, με θετική μεταβολή της συνολικής ΑΠΑ (+0,40%) (πίνακας 1). Επίσης, τέσσερις (4) από τις δεκατρείς (13) περιφέρειες (Αττική, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, και Δυτική Ελλάδα) εμφάνισαν αρνητική συνολική απόκλιση σε σχέση με την εθνική (επιδείνωση της αναπτυξιακής τους εξέλιξης συγκριτικά με την αναπτυξιακή πορεία της χώρας) αποτέλεσμα των κλαδικών και περιφερειακών χαρακτηριστικών τους τα οποία θα επεξηγήσουμε στην συνέχεια. Από τις υπόλοιπες εννέα (9) περιφέρειες με θετική συνολική απόκλιση, η

περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος εμφανίζει σχεδόν μηδενική απόκλιση ενώ την υψηλότερη θετική συνολική απόκλιση παρουσιάζει η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (+18,56%).

Πίνακας 1: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια βάση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας μεταξύ 2010-2014

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL GVA CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-19,44	-18,16	-1,28	-0,26	-1,02
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-16,62	-18,16	1,54	-1,08	2,62
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-11,45	-18,16	6,71	-1,51	8,23
GR43	ΚΡΗΤΗ	-15,97	-18,16	2,19	-0,79	2,98
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-23,03	-18,16	-4,86	0,01	-4,88
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-19,57	-18,16	-1,41	0,24	-1,65
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,40	-18,16	18,56	2,50	16,07
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-16,63	-18,16	1,53	-0,54	2,08
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-14,47	-18,16	3,69	1,24	2,45
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-17,88	-18,16	0,28	-1,49	1,77
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-20,45	-18,16	-2,29	-0,25	-2,04
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	-18,11	-18,16	0,05	1,83	-1,78
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-15,02	-18,16	3,14	1,16	1,97

Πίνακας 2: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την συνολική μεταβολή της ΑΠΑ σε μεταξύ 2010-2014.

	TS	IM	CS	Total Relative Change 2010-2014
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	1	1	1
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2	13	2	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3	3	5	3
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4	4	7	4
ΚΡΗΤΗ	5	10	3	5
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	6	11	4	6
ΗΠΕΙΡΟΣ	7	9	6	7
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	8	12	8	8
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	9	2	11	9
ΑΤΤΙΚΗ	10	8	9	10
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	11	5	10	11
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	12	7	12	12
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	13	6	13	13

Εξειδικεύοντας τα επιμέρους αποτελέσματα από την ΑΑΣ σε σχέση με την συνολική συνιστώσα της απόκλισης και τις συσχετίσεις των επιμέρους συνιστωσών που την αποτελούν δηλαδή την συνιστώσα της αναλογικής απόκλισης που σχετίζεται με την κλαδική εξειδίκευση κάθε περιφέρειας και την συνιστώσα της διαφορικής απόκλισης που εκφράζει την περιφερειακή εξειδίκευση, συμπεραίνουμε τα εξής:

Από τις τέσσερις (4) περιφέρειες με αρνητική συνολική απόκλιση, η περιφέρεια Αττικής και η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος εμφανίζουν και τις δύο επιμέρους συνιστώσες δηλ. της αναλογικής και της διαφορικής απόκλισης με αρνητικές τιμές. Αυτό φανερώνει την δυσμενή κλαδική διάρθρωση και τα τοπικά μειονεκτήματα των περιφερειών. Στο σύνολο των δέκα (10) κλάδων οικονομικής δραστηριότητας της περιφέρειας Αττικής και της Δυτικής Ελλάδος, την υψηλότερη απόκλιση εμφανίζει ο κλάδος των κατασκευών (ΣΤ) ενώ για την Περιφέρεια Αττικής τα μεγαλύτερα περιφερειακά μειονεκτήματα εμφανίζονται στον κλάδο της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α) και για την περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος ο κλάδος των Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών Δραστηριοτήτων (Κ). Από τις υπόλοιπες δύο (2) περιφέρειες, και οι δύο, δηλ. η περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζουν θετική κλαδική μεταβολή και ύπαρξη τοπικών περιφερειακών μειονεκτημάτων. Ειδικότερα, και οι δύο περιφέρειες παρουσιάζουν την υψηλότερη κλαδική εξειδίκευση (μεταβολή της αναλογικής συνιστώσας ΙΜ) στους κλάδους γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α) ενώ αντίστοιχα η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή της διαφορικής απόκλισης δηλ. τα σημαντικότερα περιφερειακά μειονεκτήματα εμφανίζονται στον κλάδο των Χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (Κ) για την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και στον κλάδο των Ορυχείων και Λατομείων, Μεταποίησης, Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού, Παροχής Νερού, Επεξεργασίας Λυμάτων, Διαχείρισης Αποβλήτων και Δραστηριοτήτων Εξυγίανσης (Β,Γ,Δ,Ε) για την περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας.

Για τις περιφέρειες με αρνητική συνολική απόκλιση, ισχύει προφανώς (Αττική, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Ελλάδα)-ότι η κλαδική μεταβολή είναι μικρότερη (σε απόλυτη τιμή) της περιφερειακής μεταβολής.

Οι υπόλοιπες εννέα (9) περιφέρειες που παρουσιάζουν θετική συνιστώσα της συνολικής απόκλισης είναι οι περιφέρειες του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης, της Δυτικής Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Θεσσαλίας, των Ιονίων Νήσων, της Στερεάς Ελλάδος και της Πελοποννήσου. Από αυτές, τέσσερις (4) περιφέρειες, οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, της Στερεάς Ελλάδος και της Πελοποννήσου παρουσιάζουν θετική τιμή της αναλογικής απόκλισης δηλ. της κλαδικής συνιστώσας που υποδηλώνει κλαδική εξειδίκευση και οι τρεις περιφέρειες θετική τιμή της διαφορικής απόκλισης δηλ. της περιφερειακής συνιστώσας που υποδηλώνει τοπικά περιφερειακά πλεονεκτήματα (εκτός από την Στερεά Ελλάδα που παρουσιάζει αρνητική τιμή της περιφερειακής συνιστώσας). Η κλαδική αυτή εξειδίκευση εμφανίζεται κύρια στον κλάδο της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α) και για τις τέσσερις περιφέρειες.

Αναφορικά τώρα με τα τοπικά πλεονεκτήματα, η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζει την υψηλότερη θετική απόκλιση περιφερειακής συνιστώσας στον κλάδο της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α), η περιφέρεια Θεσσαλίας στους κλάδους των Τεχνών, Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας, Άλλων Δραστηριοτήτων Παροχής Υπηρεσιών, Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένων, Δραστηριοτήτων Νοικοκυριών στην Παραγωγή Αγαθών & Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση (Ρ,Σ,Τ), η περιφέρεια Πελοποννήσου στον κλάδο των Ορυχείων και Λατομείων, Μεταποίησης, Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού, Παροχής Νερού, Επεξεργασίας Λυμάτων, Διαχείρισης Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης (Β,Γ,Δ,Ε) ενώ η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος εμφανίζει αρνητική περιφερειακή συνιστώσα στον κλάδο των Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών Δραστηριοτήτων (Κ). Για τις λοιπές περιφέρειες το Βόρειο Αιγαίο, το Νότιο Αιγαίο και η Κρήτη εμφανίζουν την μεγαλύτερη αρνητική τιμή της αναλογικής απόκλισης στον κλάδο των Κατασκευών (ΣΤ) και την μεγαλύτερη θετική απόκλιση της διαφορικής συνιστώσας που παραπέμπει σε τοπικά περιφερειακά πλεονεκτήματα στον κλάδο των Επαγγελματικών,

Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν). Η περιφέρεια Ηπείρου εμφανίζει την μεγαλύτερη διαφορική απόκλιση και ταυτόχρονα τα μεγαλύτερα τοπικά πλεονεκτήματα στον κλάδο των Κατασκευών (ΣΤ). Τέλος η περιφέρεια των Ιονίων Νήσων εμφανίζει την αρνητική μεγαλύτερη τιμή της διαφορικής απόκλισης στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ) και την μεγαλύτερη θετική απόκλιση της περιφερειακής συνιστώσας στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν).

Στον πίνακα 2 παρουσιάζεται η κατάταξη των δεκατριών (13) Ελληνικών Περιφερειών με σειρά από την καλύτερη στην χειρότερη επίδοση με βάση την σχετική μεταβολή μεταξύ της περιφερειακής και την εθνικής ΑΠΑ για το διάστημα 2010-2014. Αυτή η σειρά κατάταξης συμπίπτει με την σειρά κατάταξης των δεκατριών (13) περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της συνολικής απόκλισης σε σχέση με την εθνική μεταβολή της ΑΠΑ. Το άθροισμα της αναλογικής και της διαφορικής απόκλισης που συνιστούν την συνολική απόκλιση, καθώς και οι μεταξύ τους συσχετίσεις (αποκλίσεις ή συγκλίσεις με τις εθνικές μεταβολές) προσδιορίζουν την κατάταξη των περιφερειών σύμφωνα με τους 8 περιφερειακούς τύπους κατά Boudeville (πίνακας 3).

Η κατάταξη των δεκατριών (13) περιφερειών σύμφωνα με την ταξινόμηση των 8 περιφερειακών τύπων του Boudeville παρουσιάζεται στον πίνακα 3.

Πίνακας 3: Ταξινόμηση περιφερειών κατά Boudeville με βάση την ΑΠΑ για την περίοδο 2010-2014

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)	Σχέση IM&CE	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ BOUDEVILLE
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-	-	$ IM < CE $	8
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-	+	$ IM < CE $	4
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-	+	$ IM < CE $	4
GR43	ΚΡΗΤΗ	-	+	$ IM < CE $	4
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	+	-	$ IM < CE $	6
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	-	$ IM < CE $	6
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	+	$ IM < CE $	2

GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-	+	$ IM < CE $	4
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-	+	$ IM < CE $	4
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-	-	$ IM < CE $	8
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	+	-	$ IM > CE $	3
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	+	+	$ IM < CE $	2

Οι περιφέρειες των κατηγοριών 1 – 4 αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από αυτό της χώρας, ενώ αυτές των κατηγοριών 5 – 8 αναπτύσσονται με μικρότερο ρυθμό. Το πρόσημο της αναλογικής απόκλισης (ομολογικής συνιστώσας) υποδηλώνει την κλαδική διάρθρωση και την ύπαρξη ή απουσία δυναμικών κλάδων στην περιφέρεια, ενώ το πρόσημο της διαφορικής απόκλισης (περιφερειακή συνιστώσα) σχετίζεται με τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της περιφέρειας που την διαφοροποιούν σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες αλλά και την εθνική κατάσταση.

Παρατηρούμε επίσης ότι σε σύνολο δεκατριών (13) περιφερειών εννέα (9) αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από αυτόν της χώρας και 6 αναπτύσσονται με ρυθμό μικρότερο από το ρυθμό ανάπτυξης της Ελλάδος.

ΑΠΑ 2014-2018

Για την περίοδο τώρα 2014-2018, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε σταθερές τιμές του έτους 2018, τόσο για το έτος 2014 όσο και για το έτος 2018 και για τις δύο περιφέρειες, την περιφέρεια Αττικής και την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αθροίζει πάνω από το 60% της εθνικής ΑΠΑ με την περιφέρεια Αττικής να συνεισφέρει σχεδόν με το 50% της εθνικής ΑΠΑ υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στην μεταβολή του μεγέθους της ΑΠΑ μεταξύ 2014-2018 (πίνακας 4) η οποία παρουσιάζει η εθνική οικονομία σε σταθερές τιμές του έτους 2018 κέρδισε το (+0,06%) της αξίας της. Από τις δεκατρείς (13) περιφέρειες, έξι (6) περιφέρειες σημείωσαν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με το σύνολο της εθνικής οικονομίας παρουσιάζοντας θετική συνολική διαφορά και αυτές είναι οι περιφέρειες της Αττικής, της Κρήτης, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδος και της Πελοποννήσου. Εξ αυτών την καλύτερη επίδοση παρουσίασε η περιφέρεια στερεάς Ελλάδος. Οι υπόλοιπες επτά (7) περιφέρειες παρουσιάζουν χειρότερες επιδόσεις συγκρινόμενες με την εθνική επίδοση με αρνητικές συνολικές μεταβολές της ΑΠΑ για την περίοδο 2014-2018 με την περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας να παρουσιάζει την χειρότερη επίδοση (-17,99%).

Επίσης, οι έξι (6) περιφέρειες με θετική συνολική διαφορά (Αττικής, Κρήτης, Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδος και Πελοποννήσου) εμφάνισαν θετική συνολική

απόκλιση σε σχέση με την εθνική (βελτίωση της αναπτυξιακής τους εξέλιξης συγκριτικά με την αναπτυξιακή πορεία της χώρας) αποτέλεσμα των κλαδικών και περιφερειακών χαρακτηριστικών τους τα οποία θα επεξηγήσουμε στην συνέχεια. Από τις υπόλοιπες επτά (7) περιφέρειες με τις χειρότερες επιδόσεις, εμφανίζουν όλες αρνητική συνολική απόκλιση που φανερώνει επιδείνωση της αναπτυξιακής τους εξέλιξης σε σχέση με την συνολική εθνική πορεία.

Πίνακας 4: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια βάση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας μεταξύ 2014-2018

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL GVA CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	0,15	0,06	0,10	-0,22	0,32
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-4,68	0,06	-4,74	-0,60	-4,14
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-1,14	0,06	-1,19	1,71	-2,91
GR43	ΚΡΗΤΗ	1,47	0,06	1,41	1,19	0,22
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-0,47	0,06	-0,53	-0,04	-0,48
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,67	0,06	3,62	0,27	3,35
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-17,99	0,06	-18,05	0,15	-18,20
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-2,60	0,06	-2,65	-1,10	-1,55
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,48	0,06	0,43	-0,36	0,79
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-0,35	0,06	-0,41	1,45	-1,86
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-3,13	0,06	-3,18	-0,20	-2,98

GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	3,90	0,06	3,85	0,21	3,64
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1,36	0,06	1,30	-0,57	1,88

Πίνακας 5: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της ΑΠΑ μεταξύ 2014-2018.

	TS	IM	CS	total relative change 2014-2018
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1	5	1	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	4	2	2
ΚΡΗΤΗ	3	3	6	3
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4	11	3	4
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	5	10	4	5
ΑΤΤΙΚΗ	6	9	5	6
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	7	2	9	7
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	8	7	7	8
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9	1	10	9
ΗΠΕΙΡΟΣ	10	13	8	10
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11	8	11	11
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	12	12	12	12
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	13	6	13	13

Εξειδικεύοντας τα επιμέρους αποτελέσματα από την ΑΑΣ σε σχέση με την συνολική συνιστώσα της απόκλισης και τις συσχετίσεις των επιμέρους συνιστωσών που την αποτελούν δηλαδή την συνιστώσα της αναλογικής απόκλισης που σχετίζεται με την κλαδική εξειδίκευση κάθε περιφέρειας και την συνιστώσα της διαφορικής απόκλισης που εκφράζει την περιφερειακή εξειδίκευση, συμπεραίνουμε τα εξής:

Από τις έξι (6) περιφέρειες με θετική συνολική μεταβολή της ΑΠΑ την περίοδο 2014-2018 και συνολική θετική απόκλιση, οι περιφέρειες Κρήτης, Κεντρικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδος εμφανίζουν θετική αναλογική απόκλιση με την μεγαλύτερη θετική μεταβολή δηλ. κλαδική

εξειδίκευση στον κλάδο της Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (I) ενώ η περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει αρνητική αναλογική απόκλιση με την μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή να παρουσιάζεται στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ). Επίσης οι περιφέρειες Αττικής και Θεσσαλίας παρουσιάζουν συνολική απόκλιση θετική με τις επιμέρους συνιστώσες, δηλ αυτή της αναλογικής απόκλισης να εμφανίζει αρνητική τιμή και αυτή της διαφορικής απόκλισης να εμφανίζει θετική τιμή ενώ και οι δύο (2) παρουσιάζουν την μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή της κλαδικής συνιστώσας στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ) και την μεγαλύτερη θετική μεταβολής της περιφερειακής συνιστώσας άρα και τα περιφερειακά πλεονεκτήματα στους κλάδους των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N) για την περιφέρεια Θεσσαλίας και στον κλάδο της Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (I) για την περιφέρεια Αττικής.

Αναφορικά τώρα με την μεταβολή της διαφορικής απόκλισης και την μεταβολή της περιφερειακής συνιστώσας που συνδέεται με τα τοπικά πλεονεκτήματα, οι περιφέρειες παρουσιάζουν τις εξής συμπεριφορές: η περιφέρεια Κρήτης εμφανίζει την υψηλότερη θετική μεταβολή της διαφορικής απόκλισης στον κλάδο της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α) και των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N), η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας τις υψηλότερες θετικές αποκλίσεις της (CE) συνιστώσας στους κλάδους της Δημόσιας Διοίκησης - Άμυνας, Εκπαίδευσης και Δραστηριοτήτων σχετικών με την Ανθρώπινη Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα (Ξ,Ο,Π) και Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, Επισκευής Μηχανοκίνητων Οχημάτων- Μοτοσυκλετών, Μεταφοράς και Αποθήκευσης, Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης (Ζ,Η,Θ), η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος στους κλάδους των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N) και των Τεχνών, Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας, Άλλων Δραστηριοτήτων Παροχής Υπηρεσιών, και Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένων, Δραστηριοτήτων Νοικοκυριών στην Παραγωγή Αγαθών και Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση (Ρ,Σ,Τ) και τέλος η περιφέρεια Πελοποννήσου στον κλάδο των Ορυχείων και Λατομείων, Μεταποίησης, Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού, Παροχής Νερού, Επεξεργασίας Λυμάτων, Διαχείρισης Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης (Β,Γ,Δ,Ε).

Οι λοιπές επτά (7) περιφέρειες με συνολική αρνητική απόκλιση (Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα) παρουσιάζουν όλες αρνητική μεταβολή της διαφορικής απόκλισης (περιφερειακή συνιστώσα) ενώ αναφορικά με την αναλογική απόκλιση τέσσερις περιφέρειες (Βόρειο Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα) παρουσιάζουν αρνητική τιμή της κλαδικής συνιστώσας και οι λοιπές 3 (Νότιο Αιγαίο, Δυτική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά) θετική τιμή της μεταβολής της αναλογικής απόκλισης δηλ κλαδική εξειδίκευση. Η κλαδική εξειδίκευση για (Νότιο Αιγαίο, Δυτική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά) παρουσιάζεται στον κλάδο της Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (I) ενώ για τις 4 περιφέρειες (Βόρειο Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα) η αρνητική μεταβολή της αναλογικής συνιστώσας εμφανίζει την μεγαλύτερη μεταβολή στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ). αναφορικά με τα περιφερειακά μειονεκτήματα των παραπάνω περιφερειών, τις υψηλότερες μεταβολές παρουσιάζει η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στον Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N), η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η περιφέρεια Ιονίων Νήσων και Δυτικής Ελλάδος στον κλάδο της Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (I), η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης στον κλάδο της Δημόσιας Διοίκησης -Άμυνας, Εκπαίδευσης και Δραστηριοτήτων σχετικών με την Ανθρώπινη Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα (Ξ,Ο,Π), της Δυτικής Μακεδονίας στον κλάδο Ορυχείων και Λατομείων, Μεταποίησης, Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου,

Ατμού και Κλιματισμού, Παροχής Νερού, Επεξεργασίας Λυμάτων, Διαχείρισης Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης (Β,Γ,Δ,Ε) και της Ηπείρου στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν).

Στον πίνακα 5 παρουσιάζεται η κατάταξη των 13 Ελληνικών Περιφερειών με σειρά από την καλύτερη στην χειρότερη επίδοση με βάση την σχετική μεταβολή μεταξύ της περιφερειακής και την εθνικής ΑΠΑ για το διάστημα 2014-2018. Αυτή η σειρά κατάταξης συμπίπτει με την σειρά κατάταξης των δεκατριών (13) περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της συνολικής απόκλισης σε σχέση με την εθνική μεταβολή της ΑΠΑ. Το άθροισμα της αναλογικής και της διαφορικής απόκλισης που συνιστούν την συνολική απόκλιση, καθώς και οι μεταξύ τους συσχετίσεις (αποκλίσεις ή συγκλίσεις με τις εθνικές μεταβολές) προσδιορίζουν την κατάταξη των περιφερειών σύμφωνα με τους 8 περιφερειακούς τύπους κατά Boudeville (πίνακας 6). Η κατάταξη των 13 περιφερειών σύμφωνα με την ταξινόμηση των 8 περιφερειακών τύπων του Boudeville παρουσιάζεται στον πίνακα 3 για την περίοδο 2014-2018.

Πίνακας 6: Ταξινόμηση περιφερειών κατά Boudeville με βάση την ΑΠΑ μεταξύ 2014-2018

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)	Σχέση IM&CE	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ BOUDEVILLE
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-	+	$ IM < CE $	4
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-	-	$ IM < CE $	8
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	+	-	$ IM < CE $	6
GR43	ΚΡΗΤΗ	+	+	$ IM > CE $	1
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-	-	$ IM < CE $	8
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	-	$ IM < CE $	6
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-	-	$ IM < CE $	8

GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-	+	$ IM < CE $	4
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	+	-	$ IM < CE $	6
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-	-	$ IM < CE $	8
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-	+	$ IM < CE $	4

Οι περιφέρειες των κατηγοριών 1 – 4 αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από αυτό της χώρας, ενώ αυτές των κατηγοριών 5 – 8 αναπτύσσονται με μικρότερο ρυθμό. Το πρόσημο της αναλογικής απόκλισης (ομολογικής συνιστώσας) υποδηλώνει την κλαδική διάρθρωση και την ύπαρξη ή απουσία δυναμικών κλάδων στην περιφέρεια, ενώ το πρόσημο της διαφορικής απόκλισης (περιφερειακή συνιστώσα) σχετίζεται με τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της περιφέρειας που την διαφοροποιούν σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες αλλά και την εθνική κατάσταση.

Παρατηρούμε επίσης ότι σε σύνολο δεκατριών (13) περιφερειών έξι (6) αναπτύσσονται με ρυθμό μεγαλύτερο από αυτόν της χώρας και επτά (7) αναπτύσσονται με ρυθμό μικρότερο από το ρυθμό ανάπτυξης της Ελλάδος.

Συγκρίνοντας τώρα την κατάταξη των δεκατριών (13) περιφερειών με βάση τα ερευνητικά αποτελέσματα από την εφαρμογή της ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής με την της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας για το διάστημα 2010-2014 και 2014-2018, συμπεραίνουμε ότι (πίνακας 7):

- Με βάση την μεταβολή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας για το διάστημα 2010-2014 τέσσερις (4) περιφέρειες εμφανίζονται να αναπτύσσονται με ρυθμό μικρότερο του εθνικού ενώ για το διάστημα 2014-2018, επτά (7) περιφέρειες στο σύνολο των 13.
- Μία περιφέρεια σε σύνολο δεκατριών παραμένει στην ίδια κατηγορία, η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος
- Προφανώς τόσο η κλαδική εξειδίκευση και τα περιφερειακά πλεονεκτήματα δεν έχουν την ίδια βαρύτητα και επίδραση στην μεταβολή της συνολικής αποκλισης για κάθε περιφέρεια για τα δυο χρονικά διαστήματα προκαλώντας και την αλλαγή στην κατηγορία κατάταξης για αρκετές από τις εξεταζόμενες περιφέρειες.

Πίνακας 7. Ταξινόμηση 13 Ελληνικών περιφερειών κατά Boudeville σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης απόκλισης συμμετοχής με βάση την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία για τα διαστήματα 2010-2014 και 2014-2018.

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑ BOUDEVILLE	
		ΑΠΑ 2010-2014	ΑΠΑ 2014-2018
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	8	4
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4	8
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4	6
GR43	ΚΡΗΤΗ	4	1
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	6	8
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	6	2
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	6
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	4	8
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	2	4
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	4	6
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	8	8
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	3	2
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	2	4

Απασχόληση 2010-2014

Αναφορικά με την μεταβολή των μεγεθών της απασχόλησης στις δεκατρείς (13) Ελληνικές περιφέρειες για το χρονικό διάστημα 2010-2014 παραθέτουμε 2 σημαντικές παρατηρήσεις: Η πρώτη παρατήρηση σχετίζεται με τις σταθερές τιμές του έτους 2018 της απασχόλησης τόσο για το έτος 2010 όσο και για το έτος 2014 και δύο περιφέρειες, η περιφέρεια Αττικής και η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας οι οποίες αθροίζουν μαζί περίπου το 55% συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα. Η μία δε εξ αυτών δηλ. η περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει σχεδόν στο 40% της εθνικής απασχόλησης υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στην μεταβολή του μεγέθους της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014 (πίνακας 8) η οποία εμφανίζεται αρνητική τόσο για τις δεκατρείς (13) περιφέρειες όσο και για το σύνολο της εθνικής οικονομίας (-5,37%). Δύο (2) περιφέρειες εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με την εθνική επίδοση (θετική σχετική μεταβολή της περιφερειακής απασχόλησης σε σχέση με την εθνική), η περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου (+1,71%) και του Νοτίου Αιγαίου (+3,27%) (πίνακας 8). Οι υπόλοιπες έντεκα (11) περιφέρειες εμφανίζουν χειρότερες επιδόσεις με την περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδος να παρουσιάζει την χειρότερη επίδοση (-8,68%).

Επίσης, μεταξύ των έντεκα (11) περιφερειών με τις χειρότερες επιδόσεις (Αττική, Κρήτη, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησος) τρεις (3) περιφέρειες (Αττική, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Ελλάδα) εμφανίζουν αρνητική τιμή της συνολικής απόκλισης (TS) που σχετίζεται με επιδείνωση των κλαδικών και περιφερειακών χαρακτηριστικών τους και ειδικότερα και οι τρεις (3) περιφέρειες εμφανίζουν αρνητική τιμή της διαφορικής απόκλισης (CE) που σχετίζεται με τα περιφερειακά μειονεκτήματα των περιφερειών. Μια περιφέρεια (Κρήτη) εμφανίζει μηδενική συνολική μεταβολή της συνολικής της απόκλισης ενώ οι υπόλοιπες 9 (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησος) παρουσιάζουν θετική τιμή της συνολικής απόκλισης η οποία σχετίζεται με θετικές μεταβολές της διαφορικής συνιστώσας (CE) γεγονός που υποδηλώνει τα περιφερειακά πλεονεκτήματα των περιφερειών. Η συνολική δηλ. θετική απόκλιση σχετίζεται κυρίως με τα περιφερειακά πλεονεκτήματα παρά με την κλαδική εξειδίκευση των περιφερειών (CE>IM)-(πίνακας 10).

Πίνακας 8: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια με βάση την απασχόληση μεταξύ 2010-2014

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL EMPLOYMENT CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-6,55	-5,37	-1,18	0,15	-1,33
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1,71	-5,37	7,07	-0,02	7,10
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3,27	-5,37	8,64	-0,73	9,38
GR43	ΚΡΗΤΗ	-5,37	-5,37	0,00	0,09	-0,09
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-1,93	-5,37	3,44	0,31	3,13
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-7,58	-5,37	-2,21	0,21	-2,42
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-4,41	-5,37	0,96	-0,97	1,93
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-2,66	-5,37	2,71	-0,46	3,18
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-4,90	-5,37	0,47	0,35	0,12
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-3,14	-5,37	2,23	-0,17	2,40
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-8,68	-5,37	-3,31	-0,26	-3,05
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	-3,63	-5,37	1,74	-1,15	2,89
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-1,29	-5,37	4,07	-0,09	4,16

Πίνακας 9: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014.

	TS	IM	CS	total relative change 2010-2014
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1	11	1	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2	6	2	2
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	3	7	3	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	4	2	5	4
ΗΠΕΙΡΟΣ	5	10	4	5
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	6	8	7	6
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	7	13	6	7
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	8	12	8	8
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	9	1	9	9
ΚΡΗΤΗ	10	5	10	10
ΑΤΤΙΚΗ	11	4	11	11
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	12	3	12	12
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	13	9	13	13

Πίνακας 10: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της περιφερειακής απασχόλησης σε σχέση με την Εθνική μεταβολή μεταξύ 2010-2014.

	TS	IM	CS	total relative change 2010-2014
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8,642	-0,734	9,376	3,273
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	7,074	-0,023	7,097	1,705
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4,075	-0,087	4,161	-1,295
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ- ΘΡΑΚΗ	3,440	0,308	3,132	-1,930
ΗΠΕΙΡΟΣ	2,713	-0,462	3,175	-2,656
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2,232	-0,170	2,402	-3,138
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,737	-1,152	2,889	-3,632
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,964	-0,967	1,931	-4,405
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,470	0,352	0,118	-4,900
ΚΡΗΤΗ	0,002	0,091	-0,089	-5,367
ΑΤΤΙΚΗ	-1,183	0,147	-1,330	-6,552
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-2,212	0,213	-2,425	-7,582
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-3,313	-0,265	-3,048	-8,682

Εξειδικεύοντας τα επιμέρους αποτελέσματα από την ΑΑΣ σε σχέση με την συνολική συνιστώσα της απόκλισης και τις συσχετίσεις των επιμέρους συνιστωσών που την αποτελούν δηλαδή την συνιστώσα της αναλογικής απόκλισης που σχετίζεται με την κλαδική εξειδίκευση κάθε περιφέρειας και την συνιστώσα της διαφορικής απόκλισης που εκφράζει την περιφερειακή εξειδίκευση, συμπεραίνουμε τα εξής:

Οι περιφέρειες βορείου και νοτίου Αιγαίου που παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις και οι οποίες έχουν θετική συνολική απόκλιση, εμφανίζουν θετικές τιμές της διαφορικής απόκλισης (περιφερειακή συνιστώσα) στους κλάδους στους κλάδους των Τεχνών, Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας, Άλλων Δραστηριοτήτων Παροχής Υπηρεσιών, Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένων, Δραστηριοτήτων Νοικοκυριών στην Παραγωγή Αγαθών & Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση (P,Σ,T) και των Δραστηριοτήτων Ετερόδικων Οργανισμών και Φορέων (Υ) για την περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στον κλάδο Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, Επισκευής Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών, Μεταφοράς και Αποθήκευσης, Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης (Z,H,Θ) για το Νότιο Αιγαίο. Η υψηλότερη τιμή αρνητικής αναλογικής απόκλισης (IM) εμφανίζεται και για τις δύο περιφέρειες στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ).

Η περιφέρεια Κρήτης που παρουσιάζει μηδενική μεταβολή της συνολικής απόκλισης εμφανίζει την μεγαλύτερη θετική μεταβολή της κλαδικής συνιστώσας στον κλάδο της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (Λ) και την μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή της περιφερειακής συνιστώσας στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N).

Για τις λοιπές περιφέρειες έχουμε αναλυτικότερα τις παρακάτω διαφοροποιήσεις των μεταβολών των επιμέρους συνιστωσών: Οι περιφέρειες Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Ελλάδος εμφανίζουν αρνητική τιμή της συνολικής απόκλισης. Η συνεισφορά σε αυτήν την μεταβολή οφείλεται στην μεγαλύτερη θετική μεταβολή της αναλογικής απόκλισης (IM) στον κλάδο της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (Λ) για την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία και την μεγαλύτερη απόκλιση της (IM) συνιστώσας στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ). Αναφορικά με την διαφορική απόκλιση (CE) αυτή εμφανίζει την μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή της για την Αττική στον κλάδο της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α), για την Κεντρική Μακεδονία στον κλάδο της Δημόσιας Διοίκησης-Άμυνας, Εκπαίδευσης και Δραστηριοτήτων σχετικών με την Ανθρώπινη Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα (Ξ,Ο,Π) και του κλάδου των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N) για την περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος.

Οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων, παρουσιάζουν θετική συνολική απόκλιση (TS). Οι επιμέρους συνεισφορές των συνιστωσών αναλογικής και διαφορικής απόκλισης έχουν την υψηλότερη θετική μεταβολή τους στον κλάδο της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (Λ) για τις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης και Θεσσαλίας και την αρνητικότερη μεταβολή της αναλογικής συνιστώσας στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ) για τις περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων. Αναφορικά με τις μεταβολές της διαφορικής συνιστώσας που σχετίζονται με τα τοπικά περιφερειακά πλεονεκτήματα /μειονεκτήματα, οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδος και Πελοποννήσου εμφανίζουν την μεγαλύτερη θετική μεταβολή της περιφερειακής συνιστώσας στον κλάδο των Τεχνών, Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας, Άλλων Δραστηριοτήτων Παροχής Υπηρεσιών, Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένων, Δραστηριοτήτων Νοικοκυριών στην Παραγωγή Αγαθών & Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση (P,Σ,T) και των Δραστηριοτήτων Ετερόδικων Οργανισμών και Φορέων (Υ), οι περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (M,N) και η περιφέρεια Ιονίων Νήσων στον κλάδο της Δημόσιας Διοίκησης-Άμυνας, Εκπαίδευσης και Δραστηριοτήτων σχετικών με την Ανθρώπινη Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα (Ξ,Ο,Π).

Απασχόληση 2014-2018

Αναφορικά με την μεταβολή των μεγεθών της απασχόλησης στις δεκατρείς (13) Ελληνικές περιφέρειες για το χρονικό διάστημα 2014-2018 παρατηρούμαι ότι σε σταθερές τιμές του έτους 2018 της απασχόλησης τόσο για το έτος 2014 όσο και για το έτος 2018 εξακολουθούν δύο περιφέρειες, η περιφέρεια Αττικής και η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας να αθροίζουν μαζί περίπου το 55% συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα. Η μία δε εξ αυτών δηλ. η περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει σχεδόν στο 40% της εθνικής απασχόλησης υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στην μεταβολή του μεγέθους της απασχόλησης μεταξύ 2014-2018 (πίνακας 11) η οποία εμφανίζεται θετική τόσο για τις δεκατρείς (13) περιφέρειες όσο και για το σύνολο της εθνικής οικονομίας (+1,24%). Εννέα (9) περιφέρειες (Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος) εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με την εθνική επίδοση (θετική σχετική μεταβολή της περιφερειακής απασχόλησης σε σχέση με την εθνική), με την περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (+9,42%) των Ιονίων Νήσων (+2,79%) της Κεντρικής Μακεδονίας (+2,73%) και της Κρήτης (+2,25%) να καταλαμβάνουν τις τέσσερις (4) πρώτες θέσεις αντίστοιχα με τις καλύτερες επιδόσεις (πίνακας 13). Οι περιφέρειες με τις χειρότερες επιδόσεις είναι Ηπείρου (-1,85%) και της Δυτικής Μακεδονίας (-1,19%) που καταλαμβάνουν στην σειρά κατάταξης την 13^η και 12^η θέση αντίστοιχα (πίνακας 12).

Επίσης από τις εννέα (9) περιφέρειες (Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος) με τις καλύτερες επιδόσεις, έξι (6) εξ αυτών (Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος) παρουσιάζουν θετική τιμή της συνολικής απόκλισης (TS) η οποία σχετίζεται με θετικές μεταβολές της διαφορικής συνιστώσας (CE) γεγονός που υποδηλώνει τα περιφερειακά πλεονεκτήματα των περιφερειών (CE>IM) ενώ οι υπόλοιπες τρεις (3) δηλ. οι περιφέρειες Αττικής, Βορείου Αιγαίου και Θεσσαλίας εμφανίζουν αρνητική τιμή της συνολικής απόκλισης πράγμα που υποδηλώνει την επιδείνωση των με επιδείνωση των κλαδικών και περιφερειακών χαρακτηριστικών τους με τον βασικό καθοριστικό παράγοντα που «ελέγχει» την αρνητική αυτή μεταβολή να είναι η συνιστώσας της διαφορικής απόκλισης (CE) η οποία σχετίζεται με τα περιφερειακά χαρακτηριστικά της κάθε περιφέρειας. Οι υπόλοιπες τέσσερις (4) περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα) παρουσιάζουν χειρότερες επιδόσεις σε σχέση με την εθνική μεταβολή της απασχόλησης και όπως και αρνητική μεταβολή της συνολικής απόκλισης τους πράγμα που υποδηλώνει την επιδείνωση των κλαδικών και περιφερειακών μακροοικονομικών τους χαρακτηριστικών για την συγκεκριμένη περίοδο. Αυτό γίνεται φανερό και από την κατάταξη των περιφερειών με βάση την συνολική μεταβολή της απασχόλησης αλλά και την μεταβολή της συνολικής απόκλισης (πίνακες 12 και 13) κατά την οποία οι περιφέρειες λαμβάνουν τις τέσσερις χειρότερες θέσεις κατάταξης από άποψη επιδόσεων με την εξής σειρά: Δυτική Ελλάδα την 10^η, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη την 11^η, Δυτική Μακεδονία την 12^η και Ήπειρος την 13^η θέση αντίστοιχα.

Πίνακας 11: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια με βάση την απασχόληση μεταξύ 2014-2018

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL EMPLOYMENT CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	0,69	1,24	-0,55	0,32	-0,87
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,07	1,24	-1,17	0,65	-1,83
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9,42	1,24	8,18	1,32	6,85
GR43	ΚΡΗΤΗ	2,25	1,24	1,01	0,31	0,69
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-1,16	1,24	-2,41	-0,86	-1,55
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,73	1,24	1,49	-0,09	1,57
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-1,19	1,24	-2,44	-0,69	-1,75
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-1,85	1,24	-3,09	-0,23	-2,86
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,87	1,24	-0,38	-0,55	0,17
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2,79	1,24	1,55	0,64	0,91
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-0,35	1,24	-1,60	-0,21	-1,38
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,47	1,24	0,23	-0,65	0,88
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1,29	1,24	0,05	-0,92	0,97

Πίνακας 12: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της απασχόλησης μεταξύ 2014-2018.

	TS	IM	CS	total relative change 2014-2018
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1	1	1	1
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2	3	4	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3	6	2	3
ΚΡΗΤΗ	4	5	6	4
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	5	10	5	5
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	6	13	3	6
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7	9	7	7
ΑΤΤΙΚΗ	8	4	8	8
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9	2	12	9
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	10	7	9	10
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	11	12	10	11
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	12	11	11	12
ΗΠΕΙΡΟΣ	13	8	13	13

Πίνακας 13: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της περιφερειακής απασχόλησης σε σχέση με την Εθνική μεταβολή μεταξύ 2014-2018.

	TS	IM	CS	total relative change 2014-2018
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8,178	1,324	6,853	9,421
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1,549	0,635	0,913	2,792
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,487	-0,088	1,575	2,730
ΚΡΗΤΗ	1,009	0,315	0,695	2,253
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	0,230	-0,652	0,882	1,473
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	0,049	-0,919	0,968	1,292
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-0,377	-0,550	0,173	0,867
ΑΤΤΙΚΗ	-0,548	0,319	-0,868	0,695
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-1,173	0,654	-1,828	0,070
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-1,596	-0,211	-1,385	-0,353
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ- ΘΡΑΚΗ	-2,408	-0,859	-1,549	-1,165
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-2,435	-0,689	-1,746	-1,192
ΗΠΕΙΡΟΣ	-3,090	-0,235	-2,855	-1,847

Αναλυτικότερα για τις έξι (6) περιφέρειες (Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά, Στερέα Ελλάδα και Πελοπόννησος) που παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με την εθνική μεταβολή και ταυτόχρονα θετική τιμή της συνολικής απόκλισης (TS), οι επιμέρους μεταβολές της αναλογικής συνιστώσας (IM) και της διαφορικής συνιστώσας (CE) διαμορφώνονται ως εξής: το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά εμφανίζουν θετική μεταβολή της αναλογικής συνιστώσας (IM) με την υψηλότερη τιμή να εμφανίζεται στον κλάδο της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (Λ) και την μεγαλύτερη θετική μεταβολή της διαφορικής συνιστώσας (CE) για μεν τις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων στον κλάδο του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, Επισκευής Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών, Μεταφοράς και Αποθήκευσης, Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης (Ζ,Η,Θ) και για την περιφέρεια Κρήτης στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ). Στις υπόλοιπες τρεις (3) περιφέρειες με θετική μεταβολή της συνολικής απόκλισης (Κεντρική Μακεδονία, Στερέα Ελλάδα και Πελοπόννησος) παρουσιάζεται αρνητική μεταβολή της αναλογικής απόκλισης με μεγαλύτερη μεταβολή στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν) και για τις τρεις περιφέρειες ενώ η διαφορική απόκλιση που σχετίζεται με την περιφερειακή συνιστώσα παρουσιάζει θετικές μεταβολές και για τις τρεις περιφέρειες στους κλάδους της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας (Α) για την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, στον κλάδο των Ορυχείων και Λατομείων, Μεταποίησης, Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού, Παροχής Νερού, Επεξεργασίας Λυμάτων, Διαχείρισης Αποβλήτων και Δραστηριοτήτων Εξυγίανσης (Β,Γ,Δ,Ε) για την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος και στον κλάδο των Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών Δραστηριοτήτων (Κ) για την περιφέρεια Πελοποννήσου.

Οι υπόλοιπες επτά (7) περιφέρειες που παρουσιάζουν αρνητική τιμή της συνολικής απόκλισης (Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία -Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ηπειρος, Δυτική Ελλάδα) εμφανίζουν τις παρακάτω επιμέρους μεταβολές στις συνιστώσες της αναλογικής απόκλισης (IM) και της διαφορικής απόκλισης (CE): η Αττική και το Βόρειο Αιγαίο εμφανίζουν θετική μεταβολή της κλαδικής συνιστώσας με την μεγαλύτερη τιμή μεταβολής να παρουσιάζεται στον κλάδο της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (Λ), και την αρνητική τιμή της περιφερειακής συνιστώσας με την υψηλότερη απόκλιση να παρουσιάζεται στον κλάδο του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, Επισκευής Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών, Μεταφοράς και Αποθήκευσης, Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης (Ζ,Η,Θ). Οι περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας και Δυτικής Ελλάδος παρουσιάζουν αρνητική μεταβολή της κλαδικής συνιστώσας (IM) με την υψηλότερη μεταβολή να παρουσιάζει και για τις τέσσερις (4) περιφέρειες ο κλάδος των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν) ενώ η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος εμφανίζει αρνητική περιφερειακή απόκλιση με την υψηλότερη μεταβολή να εμφανίζεται στον κλάδο της Δημόσιας Διοίκησης -Άμυνας, Εκπαίδευσης και Δραστηριοτήτων σχετικών με την Ανθρώπινη Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα (Ξ,Ο,Π), την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας να εμφανίζει την υψηλότερη αρνητική μεταβολή της περιφερειακής συνιστώσας στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν) και τις περιφέρειες Ηπείρου και Θεσσαλίας να εμφανίζουν αντίστοιχα την μεγαλύτερη αρνητική και θετική μεταβολή της διαφορικής συνιστώσας στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ). Τέλος η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης παρουσιάζει αρνητική συνολική απόκλιση με την κλαδική συνιστώσα να εμφανίζει την υψηλότερη αρνητική μεταβολή στον κλάδο των κατασκευών (ΣΤ) και την περιφερειακή συνιστώσα την υψηλότερη αρνητική μεταβολή στον κλάδο των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (Μ,Ν).

Ενότητα 4

Συμπεράσματα-Προτάσεις

Συμπεράσματα ανά εξεταζόμενη μεταβλητή

Ως γενικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από την ανάλυση των αποτελεσμάτων των δύο (2) μεταβλητών για την διάστημα 2010-2018 είναι η διατηρησιμότητα των διαπεριφερειακών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών, όπως επίσης και μεταξύ των περιφερειών και του κέντρου (Αττική). Επίσης, μεταξύ των δυο εξεταζόμενων περιόδων 2010-2014 και 2014-2018, οι περιφερειακές οικονομίες αλλά και το σύνολο της εθνικής οικονομίας παρουσιάζουν βελτιούμενες αποδόσεις των μακροοικονομικών τους μεγεθών αλλά και τις καλύτερες επιδόσεις την δεύτερη (2η) τετραετία (2014-2018), πράγμα που ενδεχομένως να σχετίζεται με την προσαρμογή της Ελληνικής οικονομίας μετά την εφαρμογή των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης και περιορισμού των οικονομικών ελλειμμάτων.

Ειδικότερα για κάθε μεταβλητή που χρησιμοποιήθηκε μπορούμε να συνοψίσουμε τα παρακάτω:

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

Και για τις δύο χρονικές περιόδους δηλ. το διάστημα 2010-2014 και 2014-2018, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία συγκεντρώνεται σε απόλυτες τιμές σε δύο περιφέρειες, την περιφέρεια Αττικής και την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αθροίζοντας μαζί πάνω από το 60% της εθνικής ΑΠΑ. Η μία δε εξ αυτών δηλ. η περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει σχεδόν με το 50% της εθνικής ΑΠΑ υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία. Το διάστημα 2010-2014 η χώρα έχασε σε σταθερές τιμές έτους 2018 (-18,16%) της ΑΠΑ αποτέλεσμα των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής της εθνικής οικονομίας ενώ το διάστημα 2014-2018 κέρδισε κατά (+0,06%) [πίνακες 1 και 4]. Την περίοδο 2010-2014 δώδεκα (12) περιφέρειες εμφανίζουν αρνητικές επιδόσεις με την χειρότερη επίδοση (μεγαλύτερη αρνητική σχετική περιφερειακή μεταβολή ΑΠΑ αναφορικά με την εθνική) να έχει η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (-23,03%) ενώ την καλύτερη επίδοση (μικρότερη αρνητική σχετική μεταβολή της περιφερειακής ΑΠΑ σε σχέση με την εθνική ΑΠΑ) να έχει η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (-11,45%). Μόνο η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζει καλύτερες της εθνικής επίδοσης επιδόσεις κατά (+0,40%). Αντιθέτως το διάστημα 2014-2018 έξι (6) περιφέρειες βελτίωσαν την αναπτυξιακή τους απόδοση και εμφάνισαν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με το σύνολο της εθνικής οικονομίας παρουσιάζοντας θετική συνολική διαφορά μεταβολής της ΑΠΑ και αυτές είναι οι περιφέρειες της Αττικής, της Κρήτης, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, της Στερεάς Ελλάδος και της Πελοποννήσου. Οι έξι (6) αυτές περιφέρειες καταλαμβάνουν τις έξι (6) πρώτες θέσεις κατάταξης το διάστημα 2014-2018 βελτιώνοντας τα μακροοικονομικά τους μεγέθη τόσο λόγω της κλαδικής τους εξειδίκευσης όσο και εξαιτίας των τοπικών πλεονεκτημάτων των περιφερειακών τους οικονομιών (πίνακες 4 και 5). Χαρακτηριστικό επίσης είναι το παράδειγμα των περιφερειών της Δυτικής Μακεδονίας, του Νοτίου Αιγαίου και της Θεσσαλίας οι οποίες ενώ βρίσκονται στις 3 πρώτες θέσεις κατάταξης το διάστημα 2010-2014, χειροτερεύουν την θέση τους για την περίοδο 2014-2018 καταλαμβάνοντας αντίστοιχα την 13^η θέση (δυτική Μακεδονία) την 9^η θέση (Νότιο Αιγαίο) και την 5^η θέση (Θεσσαλία). Αυτό φανερώνει την χαμηλή τους επίδοση στα εξεταζόμενα μακροοικονομικά μεγέθη της σχετικής περιόδου.

Επίσης αναφορικά με την μεταβολή της τιμής της συνολικής απόκλισης, το διάστημα 2010-2014, τέσσερις (4) από τις 13 περιφέρειες (Αττική, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, και Δυτική Ελλάδα) εμφάνισαν αρνητική συνολική απόκλιση σε σχέση με την εθνική (επιδείνωση της αναπτυξιακής τους εξέλιξης συγκριτικά με την αναπτυξιακή πορεία της χώρας) αποτέλεσμα των κλαδικών και περιφερειακών μειονεκτημάτων τους ενώ από τις υπόλοιπες 9 περιφέρειες με θετική συνολική απόκλιση, την υψηλότερη παρουσιάζει η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (+18,56%). Αντιθέτως για το διάστημα 2014-2018, έξι (6) περιφέρειες παρουσίασαν θετική συνολική απόκλιση (Αττική, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος) σε σχέση με την εθνική τιμή (βελτίωση της αναπτυξιακής τους εξέλιξης συγκριτικά με την αναπτυξιακή πορεία της χώρας) αποτέλεσμα των κλαδικών και περιφερειακών πλεονεκτημάτων. Οι υπόλοιπες 7 (Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά και Δυτική Ελλάδα) εμφανίζουν αρνητική συνολική απόκλιση που φανερώνει επιδείνωση της αναπτυξιακής τους εξέλιξης. Επίσης, ένα χαρακτηριστικό που αφορά στην μεταβολή της τιμής της συνολικής απόκλισης και για τις δυο εξεταζόμενες περιόδους, είναι ότι το μέγεθος της μεταβολής επηρεάζεται σχεδόν σε όλες τις περιφέρειες από το μέγεθος (αρνητική ή θετική τιμή) της διαφορικής συνιστώσας που σχετίζεται με τα περιφερειακά πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της εκάστοτε περιφέρειας.

Παρατηρούνται επομένως τόσο ανάμεσα στο εξεταζόμενο χρονικά διαστήματα όσο και μεταξύ των περιφερειών δυσανάλογοι ρυθμοί ανάπτυξης με την πλειονότητα των περιφερειών να χειροτερεύουν τις αναπτυξιακές τους επιδόσεις.

Όσον αφορά τώρα στην κατάταξη των περιφερειών σύμφωνα με την τυπολογία του Boudeville, μία μόνο περιφέρεια σύμφωνα με τον πίνακα 7 διατηρεί την ίδια κατάταξη μεταξύ των περιόδων 2010-2014 και 2014-2018 ενώ οι περισσότερες αλλάζουν την κατάταξη τους πράγμα που επιβεβαιώνει και τους διαφορετικούς και δυσανάλογους ρυθμούς ανάπτυξης που παρουσιάζουν οι 13 περιφέρειες.

Απασχόληση

Τόσο για τον διάστημα 2010-2014 όσο και για το διάστημα 2014-2018 οι σταθερές τιμές της απασχόλησης αθροίζουν το 55% της εθνικής απασχόλησης σε δύο περιφέρειες, την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία. Η δε περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει σχεδόν στο 40% της εθνικής απασχόλησης υποδηλώνοντας την σημαντικότητα της στην εθνική οικονομία.

Η δεύτερη παρατήρηση αφορά στην μεταβολή του μεγέθους της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014 (πίνακας 8) η οποία εμφανίζεται αρνητική τόσο για τις 13 περιφέρειες όσο και για το σύνολο της εθνικής οικονομίας (-5,37%) ενώ η αντίστοιχη μεταβολή «γυρνάει» θετική για το διάστημα 2014-2018 (+1,24%). Στο διάστημα 2010-2014 δύο (2) περιφέρειες εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με την εθνική επίδοση δηλ. θετική σχετική μεταβολή της περιφερειακής απασχόλησης σε σχέση με την εθνική (Βόρειο Αιγαίο και Νότιο Αιγαίο πίνακας 8) ενώ για το διάστημα 2014-2018 οι περιφέρειες με τις καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με την εθνική μεταβολή της απασχόλησης γίνονται εννέα (9) (Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος) με την περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (+9,42%) των Ιονίων Νήσων (+2,79%) της Κεντρικής Μακεδονίας (+2,73%) και της Κρήτης (+2,25%) να καταλαμβάνουν τις 4 πρώτες θέσεις αντίστοιχα με τις καλύτερες επιδόσεις (πίνακας 13). Παρατηρούμε επομένως σαφή βελτίωση της αναπτυξιακής πορείας μεγαλύτερου αριθμού περιφερειών -την τετραετία 2014-2018 σε σχέση με την προηγούμενη τετραετία 2010-2014 -αναφορικά με την μεταβολή της απασχόλησης, πράγμα που υποδηλώνει βελτίωση των κλαδικών αλλά κυρίως των

περιφερειακών χαρακτηριστικών των οικονομιών τους. Ένα επίσης χαρακτηριστικό των δυο περιόδων αναφορικά με την μεταβολή της απασχόλησης είναι ότι 12 από τις 13 περιφέρειες μεταβάλλουν την σειρά κατάταξης τους αναφορικά με την συνολική επίδοση τους σε σχέση με την εθνική μεταβολή και μόνο μια περιφέρεια -του Νοτίου Αιγαίου- διατηρεί την ίδια θέση στην κατάταξη και μάλιστα την 1^η θέση με όλες τις επιμέρους συνιστώσες του υποδείγματος της ανάλυσης συμμετοχής να εμφανίζουν θετικές μεταβολές.

Προτάσεις

Τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των διαφορετικών μεταβλητών των περιφερειακών λογαριασμών για την αξιολόγηση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων και την ταξινόμηση των 13 περιφερειών σύμφωνα με τις αναπτυξιακές τους επιδόσεις, καταδεικνύουν περισσότερο παρά ποτέ την αναγκαιότητα ενός συνολικού σχεδιασμού περιφερειακής ανάπτυξης για τις Ελληνικές περιφέρειες στην βάση ενός στρατηγικού πλαισίου αναφοράς. Αυτό θα βασίζεται στην μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων και στην γεφύρωση του αναπτυξιακού χάσματος μεταξύ της περιφέρειας και των μεγάλων αστικών κέντρων αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής. Ιδιαίτερα μετά την πολύπλευρη κρίση που προκάλεσε η έλευση της πανδημίας Covid-19, απαιτείται επαναπροσδιορισμός της παραγωγικού μοντέλου της Ελληνικής οικονομίας, στην βάση της διαφοροποίησης και περαιτέρω ανάπτυξης και των δύο άλλων κλάδων παραγωγής, αυτού του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παράλληλα με τον κλάδο των υπηρεσιών (τουρισμός), καθώς και ο εμπλουτισμός του τελευταίου, με σύγχρονες μορφές παροχής υπηρεσιών αξιοποιώντας την τεράστια ανάπτυξη των δικτύων επικοινωνιών αλλά και της τεχνολογίας της τεχνητής νοημοσύνης. Η αξιοποίηση των τεχνολογικών αλμάτων στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών και την πληροφορικής καθώς και των βιο-ιατρικών επιστημών μπορεί να ενισχύσει περιφερειακές οικονομίες και να δημιουργήσει σημαντικούς πυρήνες ανάπτυξης στην Ελληνική περιφέρεια. Επιπροσθέτως, απαιτείται αξιοποίηση των τεχνολογικών και ερευνητικών ιδρυμάτων και οργανισμών που δραστηριοποιούνται εντός της Ελληνικής περιφέρειας, με στόχο την ενίσχυση της καινοτομικότητας των ΜΜΕ και την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τέλος, σημαντικός παράγοντας επιτάχυνσης της αναπτυξιακής πορείας των ΜΜΕ Ελληνικών επιχειρήσεων αποτελεί η εφαρμογή ενός φιλικότερου επιχειρηματικού και φορολογικού περιβάλλοντος με μείωση της γραφειοκρατίας και του διοικητικού φόρτου λειτουργίας στις επιχειρήσεις και στον δημόσιο τομέα.

Ενότητα 5

Βιβλιογραφία-Πηγές αναφοράς

- Andrikopoulos A. & Brox J. & Carvalho E. (1990), 'Shift – Share Analysis and the Potential for Predicting Regional Growth Patterns: Some Evidence for the Region of Quebec, Canada', *Growth and Change*, (21:1), 1 – 10.
- Andrikopoulos, A., Brox, J., & Carvalho, E. (1990). Shift-share analysis and the potential for predicting regional growth patterns: Some evidence for the region of Quebec, Canada. *Growth and Change*, 21(1), 1-10, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.1990.tb00506.x>
- Arcelus Francisco J (1984) An extension of Shift Share Analysis , *Growth & Change* 15, no 1, 3-8
- Barff R, P. L , Knight III (1988) Dynamic Shift Share Analysis , *Growth & Change* 118, no 2,2-10
- Barff R. & Knight P. (1998), 'Dynamic Shift – Share Analysis', *Growth and Change*, (19:2), 1– 10.
- Bartels, C. P. A., & Van Duijn, J. J. (1984). Implementing regional economic policy: An analysis of economic and political influences in the Netherlands. *Regional Studies*, 18(1), 1-11. <https://doi.org/10.1080/09595238400185011>
- Bartels, C. P. A., Nicol, W. R., & Van Duijn, J. J. (1982). Estimating the impact of regional policy: A review of applied research methods. *Regional Science and Urban Economics*, 12(1), 3-41 [https://doi.org/10.1016/01660462\(82\)90013-8](https://doi.org/10.1016/01660462(82)90013-8)
- Brown J. (1969), 'Shift and Share Projections of Regional Economic Growth: An Empirical Test', *Journal of Regional Science*, (9:1), 1 - 18.
- Brown J. (1971), 'The Stability of the Regional – Share Component: Reply', *Journal of Regional Science*, (11:1), 113 – 114.
- Brown, H. J. (1969). Shift and share projections of regional economic growth: an empirical test. *Journal of Regional Science*, 9(1), 1-18.
- Brown, J. H. (1969). Shift and share projections of regional economic growth: An empirical test. *Journal of Regional Science*, 9(1), 1-18. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1969.tb01438.x>
- Brox J. & Carvalho E. (2008), 'A demographically Augmented Shift – Share Employment Analysis: An Application to Canadian Employment Patterns', *The Journal of Regional Analysis & Policy*, (38:2), 56 – 66.
- Chen, W., & Xu, J. (2003). An application of shift-share model to economic analysis of a county. *World Journal of Modelling and Simulation*, 3(2), 90-99. Retrieved from <http://www.worldacademicunion.com/journal/1746-7233WJMS/wjmsVol03No02paper02.pdf>
- Chiang, S. (2012). Shift-share analysis and international trade. *The Annals of Regional Science*, 49(3), 571-588. <https://doi.org/10.1007/s00168-011-0465-1>
- Cieślak, I., Pawlewicz, K., & Pawlewicz, A. (2019). Sustainable Development in Polish Regions: a Shift-Share Analysis. *Polish Journal of Environmental Studies*, 28(2).
- Dinc, M., & Haynes, K. E. (1998). International trade and shift-share analysis: A specification note. *Economic Development Quarterly*, 12(4), 337-343. <https://doi.org/10.1177/089124249801200406>
- Dinc, M., & Haynes, K. E. (1999). Regional efficiency in the manufacturing sector: Integrated shift-share and data envelopment analysis. *Economic Development Quarterly*, 13(2), 183-199. <https://doi.org/10.1177/089124249901300207>

- Esteban J.M. - Marquillas (1972), 'Shift and Share Analysis Revisited', *Regional and Urban Economics*, (2:3), 249 – 261.
- Esteban Marquillas J.M (1972): A Reinterpretation of shift share analysis, *Regional and Urban Economics Vol 2 No 3*, 249-261
- Floyd C. & Sirmans C. (1973), 'Shift and Share Projections Revisited', *Journal of Regional Science*, (13:1), 115 – 120.
- Greenberg M. (1972), 'A Test of Alternative Models for Projecting County Industrial Production at the 2, 3 and 4 – Digit Standard Industrial Code Levels', *Regional and Urban Economics*, (1:4), 397 – 417.
- Hadjimichalis, C. (2011). Uneven geographical development and socio-spatial justice and solidarity: European regions after the 2009 financial crisis. *European Urban and Regional Studies*, 18(3), 254-274.
- Haynes, K. E., & Dinc, M. (2006). Productivity change in manufacturing regions: A multifactor/shift-share approach. *Growth and Change*, 28(2), 201-221. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.1997.tb00770.x>
- Hellman, D. A. (1976). Shift-share models as predictive tools. *Growth and Change*, 7(3), 3-8. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.1976.tb00309.x>
- Henry, W., Herzog, Jr., Richard, J. O. (1977). Shift-Share Analysis Revisited: The Allocation Effect and the Stability of Regional Structure. OAK RIDGE National Laboratory, Tennessee.
- Holden D , Alasdair G.M Swales J.K (1989) , Shift Share Analysis of regional Growth and policy : A Critique *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 51,1, 15-33
- Houston, D. B. (1967). The shift and share analysis of regional growth: A critique. *Southern Economic Journal*, 33(4), 577-581. <https://doi.org/10.2307/1055653>
- <https://ec.europa.eu>, 2020. Μενού υπηρεσιών, «τι είναι η περιφερειακή πολιτική», [Διαδίκτυο], Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/investment-policy/, [πρόσβαση 16 φεβρουαρίου 2021]
- <https://www.espa.gr>, 2020. Μενού υπηρεσιών, «OECD Territorial Reviews: Regional Policy for Greece Post-2020», [Διαδίκτυο], Διαθέσιμο στο: [https://www.espa.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/1272/Territorial%20Review%20oecd-%20Regional%20policy%20for%20Greece%20post-2020%20\(2\).pdf](https://www.espa.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/1272/Territorial%20Review%20oecd-%20Regional%20policy%20for%20Greece%20post-2020%20(2).pdf), [πρόσβαση 17 φεβρουαρίου 2021]
- Kalbacher J,Z (1979) Shift Share Analysis. A Modified Approach. *Agricultural Economics Research Vol 31 no 1*,12-25
- Keil, S. R. (1992). On the value of homotheticity in the shift-share framework. *Growth and Change*, 23(4), 469-493.
- Labib, S. M., Zahidur Rahaman, Md., & Musfiqur Rahman Bhuiya, Md., (2013). Methodological analysis of regional economy and employment: Extended shift-share for Dhaka district. *International Journal of Business, Social and Scientific Research*, 1(1), 44-52. Retrieved from <http://www.ijbssr.com/journal/details/methodological-analysis-of-regional-economy-and-employment-extended-shift-share-for-dhaka-district-13090108>
- Lamarche R. H (2003) Correct Partitioning Growth rates: Improvements in Shift Share Analysis *Canadian Journal of Regional Science* XXVI ;1
- Loveridge S (1995). A practical approach to shift share analysis, *Journal of the community Development Society*. Vol 26 No 1, 110-124
- Loveridge S, Selting A.C (1998) A Review and Comparison of Shift share Identities, *International Regional Science Review Vol 21 no 1*, 39-58

- Martinez-Prats, G., & Ramirez Armenta, A. (2018). Analysis of the behavior of a regional economy through the shift-share and location quotient techniques. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 6(4), 553-568. <https://doi.org/10.25019/MDKE/6.4.03>
- Matatkova, K., & Stejskal, J. (2012). Assessment of shift-share analysis suitable for identification of industrial cluster establishing in regions. *Ekonomický časopis/Journal of Economics*, 60(3), 935-948. Retrieved from <https://www.sav.sk/journals/uploads/0622123209%2012%20Matatkova-Stejskal-RS.pdf>
- Mayor, M., Lopez-Menendez, A., & Perez-Suarez, R. (2007). Forecasting regional employment with shift-share and ARIMA modelling. *Regional Studies*, 41(4), 543-551. <https://doi.org/10.1080/00343400601120205>
- Mc Donough C. C. & Sihag B.S. (1991), 'The Incorporation of Multiple Bases into Shift – Share Analysis', *Growth and Change*, (22:1), 1 – 9.
- Melchor-Ferrer, E. (2020). Determinants of labour productivity growth in Spanish and Portuguese regions: a spatial shift-share approach. *The Annals of Regional Science*, 1-21.
- Moh. Khusaini, A Shift-share Analysis on Regional Competitiveness - A Case of Banyuwangi District, East Java, Indonesia, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 211, 2015, Pages 738-744, ISSN 1877-0428,
- Moore, B. C., & Rhodes, J. (1973). Evaluating the effects of British regional economic policy. *The Economic Journal*, 83(329), 87-110. <https://doi.org/10.2307/2231102>
- Nachnani, G., & Swaminathan, A. M. (2017). Information technology exports and regional development in the leading states: A shift-share analysis of India. *Asia-Pacific Development Journal*, 24(1), 83-116. <https://doi.org/10.18356/0710e190-en>
- Petrakos G. (2008), 'Regional growth and inequalities in the European Union', Paper presented at the International Conference "Transnational Europe: Promise, Paradox, Limits" Carleton University, Ottawa.
- Piezas-Jerbi, N., & Coleman, N. (2009). Market shares in the post-Uruguay round era: A closer look using shiftshare analysis (WTO Staff Working Paper No. ERSD-2009-14). <https://doi.org/10.2139/ssrn.1526946>
- Richardson, H. W. (1978). *Regional an urban economics*. Hammondsworth: Penguin
- Selting, A. C., & Loveridge, S. (1992). *A summary of the literature on shift-share analysis* (No. 1701-2016-139701).
- Sher, G. (1970). *An inquiry into shift-and-share analysis with application to the Ninth Federal Reserve District* (No. 4). Federal Reserve Bank of Minneapolis.
- Stilwell, F. J. B. (1969). Regional growth and structural adaption. *Urban Studies*, 6(2), 162-178. <https://doi.org/10.1080/00420986920080241>
- Tarik Dogru, Ercan Sirakaya-Turk, Engines of tourism's growth: An examination of efficacy of shift-share regression analysis in South Carolina, *Tourism Management*, Volume 58, 2017, Pages 205-214, ISSN 0261-5177
- Williamson R.B. (1980), 'Forecasting Regional Exports: New Tests of Shift – Share Techniques', *Growth and Change*, (11:2), 19 – 25.
- Xanthos, G., & Psimarni, K. (2019). The multi-factor partitioning model and a suggestion for its modification. *Journal of Governance & Regulation*, 8(4), 21-34.
- Xanthos, G., & Psimarni, K. (2019). The multi-factor partitioning model and a suggestion for its modification. *Journal of Governance & Regulation*, 8(4), 21-34.
- Xanthos, G., Zopounidis, C., Garefalakis, A. et al. Distinguish regional performance with the use of shift-share analysis and MCDA methods: a gross value added perspective. *Oper Res Int J* (2020). <https://doi.org/10.1007/s12351-020-00582-6>

- Zizi Goschin, Regional Growth in Romania after its Accession to EU: A Shift-share Analysis Approach, *Procedia Economics and Finance*, Volume 15, 2014, Pages 169-175, ISSN 2212-5671.
- Αναστασάκης, Α., (2013). Περιφερειακή Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Σημειώσεις Διδασκαλίας, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, ΤΕΙ Κρήτης, Ηράκλειο, 96-98.
- Γκίκα, Μ., (1987). Κλαδική και χωρική ανάλυση του ακαθάριστου περιφερειακού προϊόντος της Ελλάδας κατά την περίοδο 1970-1980. *SPOUDAI-Journal of Economics and Business*, 37(1-2), 300-318.
- Κόκκινου, Α., (2013), ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, IV, issue 1, p. 65-80.
- Κόλλιας Χ., Ναζάκης Χ. και Χλέτσος Μ. (επ.) Σύγχρονες προσεγγίσεις της ελληνικής οικονομίας, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.
- Κονσόλας Ν. (1997), «Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Λαμπριανίδης Λ. (2006), «Οικονομική Γεωγραφία», εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα
- Ξανθος, Γ. (2016). Μια Προτεινομενη Χρηση Της Μεθοδου Αναλυσης Αποκλισης-Συμμετοχης. Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, 7(1), 23-29.
- Οικονόμου Δ. (2005), Χωροταξική Πολιτική, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος.
- Παπαδασκαλόπουλος Α. (1990). Βασικές μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης, Παπαζήσης, Αθήνα
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (2000). Μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης. *Παπαζήσης, Αθήνα*.
- Παπαδασκαλόπουλος, Α., & Χριστοφάκης, Μ. (2016). Περιφερειακός προγραμματισμός και αναπτυξιακός σχεδιασμός, Αθήνα
- Πετράκος Γ. & Rodriguez-Pose A. (2002), 'Περιφερειακές ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση', Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Πετράκος Γ. & Πολύζος Σ. (2005), «Οι περιφερειακές ανισότητες: Επισκόπησης θεωριών και υπολογισμός των ανισοτήτων στην Ελλάδα»
- Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Σκούντζος, Θ. (1997). Οικονομική ανάπτυξη. εκδ. *Σταμούλης, Αθήνα*, σελ, 33(1.3), 2.
- Ψυχάρης Γ. & Καζάζης Ε. (2002), «Ανάλυση των μεταβολών της απασχόλησης στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης 1995-1999», Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Ψυχάρης, Γ., Ροβολής, Α., Λυμπεράκη, Α., Τσέλιος, Β., Πανταζής, Π., & Γιάρου, Κ. (2016). Περιφερειακές ανισότητες και απασχόληση: Ανάλυση απόκλισης-συμμετοχής.

Ενότητα 6

Παράρτημα – Πίνακες

Πίνακας 1: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια βάση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας μεταξύ 2010-2014

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL GVA CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-19,44	-18,16	-1,28	-0,26	-1,02
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-16,62	-18,16	1,54	-1,08	2,62
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-11,45	-18,16	6,71	-1,51	8,23
GR43	ΚΡΗΤΗ	-15,97	-18,16	2,19	-0,79	2,98
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-23,03	-18,16	-4,86	0,01	-4,88
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-19,57	-18,16	-1,41	0,24	-1,65
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,40	-18,16	18,56	2,50	16,07
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-16,63	-18,16	1,53	-0,54	2,08
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-14,47	-18,16	3,69	1,24	2,45
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-17,88	-18,16	0,28	-1,49	1,77
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-20,45	-18,16	-2,29	-0,25	-2,04
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	-18,11	-18,16	0,05	1,83	-1,78
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-15,02	-18,16	3,14	1,16	1,97

Πίνακας 2: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την συνολική μεταβολή της ΑΠΑ μεταξύ 2010-2014.

	TS	IM	CS	Total Relative Change 2010-2014
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	1	1	1
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2	13	2	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3	3	5	3
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4	4	7	4
ΚΡΗΤΗ	5	10	3	5
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	6	11	4	6
ΗΠΕΙΡΟΣ	7	9	6	7
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	8	12	8	8
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	9	2	11	9
ΑΤΤΙΚΗ	10	8	9	10
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	11	5	10	11
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	12	7	12	12
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	13	6	13	13

Πίνακας 3: Ταξινόμηση περιφερειών κατά Boudeville με βάση την ΑΠΑ μεταξύ 2010-2014

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)	Σχέση IM&CE	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ BOUDEVILLE
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-	-	$ IM < CE $	8
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-	+	$ IM < CE $	4
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-	+	$ IM < CE $	4
GR43	ΚΡΗΤΗ	-	+	$ IM < CE $	4
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ- ΘΡΑΚΗ	+	-	$ IM < CE $	6
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	-	$ IM < CE $	6
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-	+	$ IM < CE $	4
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-	+	$ IM < CE $	4
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-	-	$ IM < CE $	8
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	+	-	$ IM > CE $	3
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	+	+	$ IM < CE $	2

Πίνακας 4: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια βάση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας μεταξύ 2014-2018

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL GVA CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	0,15	0,06	0,10	-0,22	0,32
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-4,68	0,06	-4,74	-0,60	-4,14
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-1,14	0,06	-1,19	1,71	-2,91
GR43	ΚΡΗΤΗ	1,47	0,06	1,41	1,19	0,22
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-0,47	0,06	-0,53	-0,04	-0,48
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,67	0,06	3,62	0,27	3,35
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-17,99	0,06	-18,05	0,15	-18,20
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-2,60	0,06	-2,65	-1,10	-1,55
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,48	0,06	0,43	-0,36	0,79
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-0,35	0,06	-0,41	1,45	-1,86
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-3,13	0,06	-3,18	-0,20	-2,98
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	3,90	0,06	3,85	0,21	3,64
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1,36	0,06	1,30	-0,57	1,88

Πίνακας 5: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την συνολική μεταβολή της ΑΠΑ μεταξύ 2014-2018.

	TS	IM	CS	total relative change 2014-1018
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1	5	1	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	4	2	2
ΚΡΗΤΗ	3	3	6	3
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4	11	3	4
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	5	10	4	5
ΑΤΤΙΚΗ	6	9	5	6
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	7	2	9	7
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	8	7	7	8
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9	1	10	9
ΗΠΕΙΡΟΣ	10	13	8	10
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11	8	11	11
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	12	12	12	12
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	13	6	13	13

Πίνακας 6: Ταξινόμηση περιφερειών κατά Boudeville με βάση την ΑΠΑ μεταξύ 2014-2018

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)	Σχέση IM&CE	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ BOUDEVILLE
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-	+	$ IM < CE $	4
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-	-	$ IM < CE $	8
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	+	-	$ IM < CE $	6
GR43	ΚΡΗΤΗ	+	+	$ IM > CE $	1
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-	-	$ IM < CE $	8
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	+	-	$ IM < CE $	6
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-	-	$ IM < CE $	8
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-	+	$ IM < CE $	4
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	+	-	$ IM < CE $	6
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-	-	$ IM < CE $	8
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	+	+	$ IM < CE $	2
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-	+	$ IM < CE $	4

Πίνακας 7. Ταξινόμηση 13 Ελληνικών περιφερειών κατά Boudeville σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης απόκλισης συμμετοχής με βάση την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία για τα διαστήματα 2010-2014 και 2014-2018.

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑ BOUDEVILLE	
		ΑΠΑ 2010-2014	ΑΠΑ 2014-2018
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	8	4
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4	8
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4	6
GR43	ΚΡΗΤΗ	4	1
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	6	8
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	6	2
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	6
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	4	8
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	2	4
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	4	6
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	8	8
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	3	2
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	2	4

Πίνακας 8: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια βάση της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL EMPLOYMENT CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	-6,55	-5,37	-1,18	0,15	-1,33
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1,71	-5,37	7,07	-0,02	7,10
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3,27	-5,37	8,64	-0,73	9,38
GR43	ΚΡΗΤΗ	-5,37	-5,37	0,00	0,09	-0,09
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-1,93	-5,37	3,44	0,31	3,13
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-7,58	-5,37	-2,21	0,21	-2,42
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-4,41	-5,37	0,96	-0,97	1,93
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-2,66	-5,37	2,71	-0,46	3,18
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-4,90	-5,37	0,47	0,35	0,12
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-3,14	-5,37	2,23	-0,17	2,40
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-8,68	-5,37	-3,31	-0,26	-3,05
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	-3,63	-5,37	1,74	-1,15	2,89
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-1,29	-5,37	4,07	-0,09	4,16

Πίνακας 9: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014.

	TS	IM	CS	total relative change 2010-1014
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1	11	1	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2	6	2	2
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	3	7	3	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	4	2	5	4
ΗΠΕΙΡΟΣ	5	10	4	5
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	6	8	7	6
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	7	13	6	7
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	8	12	8	8
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	9	1	9	9
ΚΡΗΤΗ	10	5	10	10
ΑΤΤΙΚΗ	11	4	11	11
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	12	3	12	12
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	13	9	13	13

Πίνακας 10: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της απασχόλησης μεταξύ 2010-2014.

	TS	IM	CS	total relative change 2010-1014
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8,642	-0,734	9,376	3,273
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	7,074	-0,023	7,097	1,705
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4,075	-0,087	4,161	-1,295
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	3,440	0,308	3,132	-1,930
ΗΠΕΙΡΟΣ	2,713	-0,462	3,175	-2,656
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2,232	-0,170	2,402	-3,138
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,737	-1,152	2,889	-3,632
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,964	-0,967	1,931	-4,405
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,470	0,352	0,118	-4,900
ΚΡΗΤΗ	0,002	0,091	- 0,089	-5,367
ΑΤΤΙΚΗ	-1,183	0,147	- 1,330	-6,552
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-2,212	0,213	- 2,425	-7,582
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-3,313	-0,265	- 3,048	-8,682

Πίνακας 11: Αποτελέσματα Ανάλυσης Απόκλισης Συμμετοχής ανά Ελληνική Περιφέρεια βάση της απασχόλησης μεταξύ 2014-2018

NUTSII	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	TOTAL EMPLOYMENT CHANGE (TC)	NATIONAL SHARE (NS)	TOTAL SHIFT (TS)	INDUSTRY MIX EFFECT (IM)	COMPETITIVE EFFECT (CE)
GR30	ΑΤΤΙΚΗ	0,69	1,24	-0,55	0,32	-0,87
GR41	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,07	1,24	-1,17	0,65	-1,83
GR42	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9,42	1,24	8,18	1,32	6,85
GR43	ΚΡΗΤΗ	2,25	1,24	1,01	0,31	0,69
GR11	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	-1,16	1,24	-2,41	-0,86	-1,55
GR12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,73	1,24	1,49	-0,09	1,57
GR13	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-1,19	1,24	-2,44	-0,69	-1,75
GR21	ΗΠΕΙΡΟΣ	-1,85	1,24	-3,09	-0,23	-2,86
GR14	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,87	1,24	-0,38	-0,55	0,17
GR22	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2,79	1,24	1,55	0,64	0,91
GR23	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-0,35	1,24	-1,60	-0,21	-1,38
GR24	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,47	1,24	0,23	-0,65	0,88
GR25	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1,29	1,24	0,05	-0,92	0,97

Πίνακας 12: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της απασχόλησης μεταξύ 2014-2018.

	TS	IM	CS	total relative change 2014-2018
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1	1	1	1
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2	3	4	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3	6	2	3
ΚΡΗΤΗ	4	5	6	4
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	5	10	5	5
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	6	13	3	6
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7	9	7	7
ΑΤΤΙΚΗ	8	4	8	8
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9	2	12	9
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	10	7	9	10
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΚΙΑ-ΘΡΑΚΗ	11	12	10	11
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	12	11	11	12
ΗΠΕΙΡΟΣ	13	8	13	13

Πίνακας 13: Κατάταξη Ελληνικών Περιφερειών σύμφωνα με την μεταβολή της απασχόλησης μεταξύ 2014-2018.

	TS	IM	CS	total relative change 2014-2018
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8,178	1,324	6,853	9,421
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1,549	0,635	0,913	2,792
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,487	-0,088	1,575	2,730
ΚΡΗΤΗ	1,009	0,315	0,695	2,253
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	0,230	-0,652	0,882	1,473
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	0,049	-0,919	0,968	1,292
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-0,377	-0,550	0,173	0,867
ΑΤΤΙΚΗ	-0,548	0,319	-0,868	0,695
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-1,173	0,654	-1,828	0,070
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	-1,596	-0,211	-1,385	-0,353
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ- ΘΡΑΚΗ	-2,408	-0,859	-1,549	-1,165
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	-2,435	-0,689	-1,746	-1,192
ΗΠΕΙΡΟΣ	-3,090	-0,235	-2,855	-1,847

Πίνακας 1Α. Περιγραφή των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας της A10 ταξινόμησης Nace Rev.2

A	A	Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία
B, Γ, Δ, Ε	B	Ορυχεία και Λατομεία
	Γ	Μεταποίηση
	Δ	Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού
	Ε	Παροχή Νερού, Επεξεργασία Λυμάτων, Διαχείριση Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης
ΣΤ	Σ Τ	Κατασκευές
Ζ, Η, Θ	Ζ	Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών
	Η	Μεταφορά και Αποθήκευση
	Θ	Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης
Ι	Ι	Ενημέρωση και Επικοινωνία
Κ	Κ	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές Δραστηριότητες
Λ	Λ	Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας
Μ, Ν	Μ	Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες
	Ν	Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες
Ξ, Ο, Π	Ξ	Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα
	Ο	Εκπαίδευση
	Π	Δραστηριότητες σχετικές με την Ανθρώπινη Υγεία και την Κοινωνική Μέριμνα
Ρ, Σ, Τ, Υ	Ρ	Τέχνες, Διασκέδαση και Ψυχαγωγία
	Σ	Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών
	Τ	Δραστηριότητες Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένες Δραστηριότητες Νοικοκυριών που αφορούν την Παραγωγή Αγαθών και Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση
	Υ	Δραστηριότητες Ετερόδικων Οργανισμών και Φορέων